

Justitsministeriet

Undersøgelse vedrørende
forsvarsadvokater

Building a better
working world

Indhold

1	Indledning	2
1.1	Baggrund	2
1.2	Opgaven	2
1.3	Metode, grundlag og begrænsninger	3
1.4	Anvendelse af denne rapport	3
1.5	Afsluttende oplysninger	3
2	Sammenfatning	4
2.1	Samlede udbetalinger til forsvarsadvokater vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017	4
2.2	Analyse og anbefalinger i forhold til forsvarsadvokaters salæropgørelse til retten	5
2.3	Analyse og vurderinger i forhold til Advokatrådets tilsyn	7
2.4	Øvrige forhold	11
3	Udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017	12
3.1	Samlede udbetalinger af salær og omkostningsgodtgørelse	12
3.2	Udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse opdelt på politikredse	13
3.3	Udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse opdelt på modtagere	16
4	Fastsættelse af salær samt godtgørelse af udlæg til beskikkede forsvarsadvokater	21
4.1	Forsvarsadvokaters salærindstillinger	21
4.2	Domstolenes fastsættelse af salæret	22
4.3	Gennemgang af en række tilfældigt udvalgte sager	23
4.4	Opsummering og anbefalinger	26
5	Advokatrådets tilsyn med advokater i Danmark	28
5.1	Organisering	28
5.2	Gennemførelse	28
5.3	Sammenfatning vedrørende tilsynsvirksomheden i perioden januar 2015 til september 2017	31
5.4	Tilsyn med andre	33
5.5	Vurdering af behovet for at styrke tilsynet med forsvarsadvokater	34
5.6	Advokatnævnets sanktionsmuligheder	38
6	Andre forhold vedrørende forsvarsadvokater	39
7	Oversigt over interviewede personer	40

1 Indledning

Vi har i overensstemmelse med Leveringsaftale dateret 31. august 2017 bistået Justitsministeriet med undersøgelse af forhold i relation til forsvarsadvokater jf. nærmere nedenfor.

1.1 Baggrund

Af Justitsministeriets opgavebeskrivelse fra juli 2017 fremgår bl.a. følgende om baggrunden for den iværksatte undersøgelse:

”Der har den seneste tid været omtalt en række sager i pressen om forsvarsadvokaters opførsel i forhold til deres klienter. Der har bl.a. været historier om forsvarsadvokater, der har uddelt reklamegenstande (merchandise) til deres klienter, og forsvarsadvokater, som har givet større eller dyre gaver til deres klienter eller klienters pårørende.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i den forbindelse foretaget en undersøgelse af omfanget af uddeling af gaver, pengebeløb og merchandise fra forsvarsadvokater til deres indsatte klienter. Undersøgelsen viser, at der er kendskab til tilfælde, hvor penge, gaver og merchandise er blevet givet til indsatte klienter, om end i et relativt begrænset omfang.

Der vil blive taget initiativ til at indføre et forbud mod forsvarsadvokaters uddeling af gaver til indsatte, ligesom der vil blive gennemført en ændring af genstandsbekendtgørelsen, så indsatte ikke kan være iklædt reklamegenstande (trøjer, T-shirts, kasketter mv.) fra forsvarsadvokater i fængslerne.

Den 28. juni 2017 sigtede Københavns Politi to forsvarsadvokater for overtrædelse af straffeloven. Sigtelserne vedrører, at advokaterne angiveligt har indgivet ukorrekte oplysninger til retten i forbindelse med deres salæropgørelse og på den måde har forsøgt at opnå et større salær.

Der er bl.a. derfor indikationer på, at uregelmæssighederne vedrørende forsvarsadvokater ikke alene vedrører forsvarsadvokaters uddeling af gaver til deres klienter. Derfor gennemføres en række yderligere tiltag på advokatområdet, der skal sikre, at der bliver gjort op med alle problemerne på området.”

1.2 Opgaven

Vores opgave kan sammenfattes således:

- ▶ Undersøgelse af om Advokatrådets tilsyn med forsvarsadvokater, herunder hvorvidt forholdet mellem forsvarsadvokater og deres klienter, lever op til god praksis for sammenlignelige tilsyn, både i forhold til den praktiske udførelse af tilsynet og de reguleringsmæssige rammer for dette. Herunder skal undersøgelsen:
 - Inddrage hvordan tilsynet med andre sammenlignelige grupper, f.eks. revisorer, udføres.
 - Forholde sig til om der er behov for at styrke tilsynet med forsvarsadvokater, og i givet fald hvilke initiativer der kan anbefales.
 - Forholde sig til om der er behov for at styrke Advokatnævnets sanktionsmuligheder.
- ▶ Undersøgelse af om forsvarsadvokater, ved deres salæropgørelser til domstolene i forbindelse med straffesager, indgiver utilstrækkeligt dokumenterede oplysninger med det formål at modtage et højere salær, herunder om dette er et udbredt problem. Herunder:
 - Undersøgelse af hvor ofte domstolene ved fastlæggelsen af forsvarsadvokaters salær i straffesager ikke følger advokaternes salærindstilling, og hvor stor afvigelsen typisk er, og
 - Undersøgelse af hvilke redskaber domstolene i dag har og anvender til at efterprøve forsvarsadvokaternes salæropgørelser, samt
 - Vurdere om der er behov for at styrke domstolenes grundlag for at tage stilling til størrelsen af forsvarsadvokaters salær, og i givet fald hvilke initiativer der kan anbefales.

- ▶ Undersøgelse af om der kan konstateres andre uregelmæssigheder blandt forsvarsadvokater. Undersøgelsen skal tage udgangspunkt i, om der hos forsvarsadvokaterne, blandt klienterne, i kriminalforsorgen eller hos domstolene er kendskab til adfærd blandt forsvarsadvokater, der er i strid med god advokatskik eller lignende.

1.3 Metode, grundlag og begrænsninger

De gennemførte undersøgelser m.v. er beskrevet nærmere i tilknytning til hvert enkelt afsnit og kan sammenfattes således:

- ▶ Vi har fra Rigspolitiet indhentet samtlige transaktionsdata vedrørende udbetalinger af salær og omkostningsgodtgørelse til forsvarsadvokater i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017. Transaktionsdata hidrører fra registreringer i de enkelte politikredse, hvorfor der er foretaget "datavask", så det er gjort muligt at foretage relevante analyser.
- ▶ Vedrørende forsvarsadvokaters salærer og domstolenes håndtering heraf har vi indhentet data og oplysninger samt foretaget interviews ved en række byretter, ligesom Danske Advokater, Landsforeningen af Forsvarsadvokater samt Advokatsamfundet har bidraget til at belyse problemstillingerne.
- ▶ Vedrørende Advokatrådets tilsyn med advokater herunder forsvarsadvokater, er der foretaget interviews for at forstå de overordnede rammer og tilgangen, samt foretaget gennemgang af tilfældigt valgte konkrete tilsynssager i Advokatsamfundet. Danske Advokater samt Landsforeningen af Forsvarsadvokater har tillige bidraget til at belyse problemstillingerne.
- ▶ Supplerende er der foretaget interviews og indhentet information fra Direktoratet for Kriminalforsorgen, Rigsadvokaten samt Advokatnævnet.

En samlet oversigt over interviewede personer fremgår af afsnit 7. Det bemærkes, at ingen af de interviewede har haft lejlighed til at gennemse og kommentere vores rapport.

1.4 Anvendelse af denne rapport

Nærværende rapport er udarbejdet til Justitsministeriet i overensstemmelse med ministeriets opgavebeskrivelse og vores løsningsbeskrivelse, samt i henhold til de vilkår og betingelser, som fremgår af Leveringsaftalen.

Rapporten er efter det os oplyste omfattet af reglerne om aktindsigt. EY er alene ansvarlige overfor Justitsministeriet og ikke overfor andre, der måtte skaffe sig adgang til rapporten. Justitsministeriet er ansvarlig for, at rapporten ikke indeholder følsomme oplysninger.

1.5 Afsluttende oplysninger

Vi skal afslutningsvis bekræfte, at vi i perioden 1. september til 31. oktober 2017 har udført de undersøgelser, der fremgår af Justitsministeriets opgavebeskrivelse, i overensstemmelse med den løsningsbeskrivelse vi forelagde og drøftede med ministeriet som grundlag for vores antagelse.

Vi skal i den forbindelse bekræfte, at vi ikke forud for vores antagelse eller i tilknytning til de gennemførte undersøgelser har konstateret forhold, der udgør eller kan opfattes som interessekonflikter.

Vi skal endvidere for god orden skyld oplyse, at vi ikke har foretaget revision eller review som defineret i danske eller internationale standarder, og vi udtrykker følgelig ingen konklusion herom.

København, den 14. december 2017
Ernst & Young P/S

Torben Lange
Partner

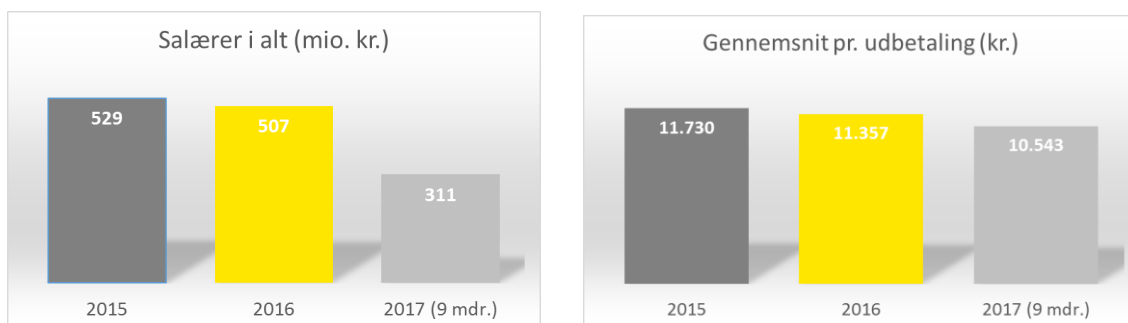
Chris Iversen
Partner

2 Sammenfatning

Vi har i perioden 1. september til 31. oktober 2017 gennemført de med Justitsministeriet aftalte undersøgelser af forhold vedrørende forsvarsadvokater. Observationer og anbefalinger er sammenfattet herunder.

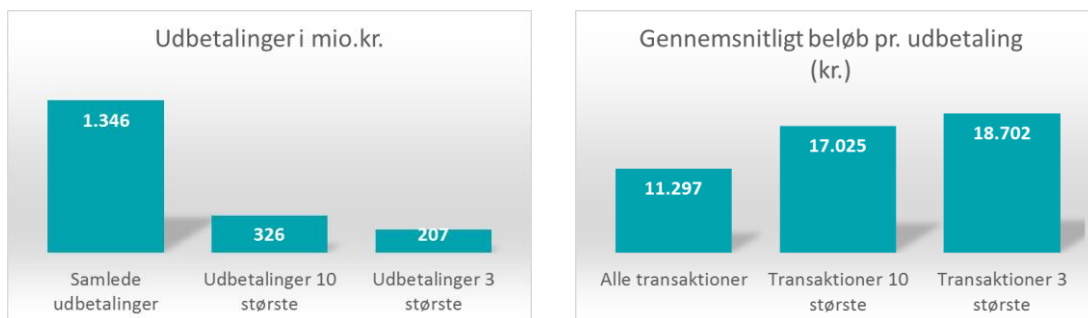
2.1 Samlede udbetalinger til forsvarsadvokater vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017¹

I perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017 ses de samlede udbetalinger til forsvarsadvokater vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse at være faldende gennem hele perioden. Videre er antallet af udbetalingstransaktioner faldet, ligesom gennemsnit pr. udbetaling er faldet fra 11.730 kr. i 2015 til 10.543 kr. i de første 9 måneder af 2017.

Udbetalingerne varetages af Rigspolitiet ved de politikredse, hvor anklagemyndigheden er hjemmehørende. Københavns Politi varetager udbetalinger, der er ca. 4 gange større end nærmest følgende politikreds. Også de gennemsnitlige udbetalinger er større hos Københavns Politi end hos øvrige politikredse, hvilket vurderes at knytte sig til sammensætningen af sagerne, jf. nærmere afsnit 3.2.

De samlede udbetalinger i perioden udgør 1.346 mio.kr., hvoraf 3 advokatfirmaer i alt fremstår at have modtaget 207 mio.kr. Den gennemsnitlige udbetaling til de samme tre advokatfirmaer udgør 18.702 kr., hvilket er 66% højere end den gennemsnitlige udbetaling blandt alle transaktioner i datasættet.

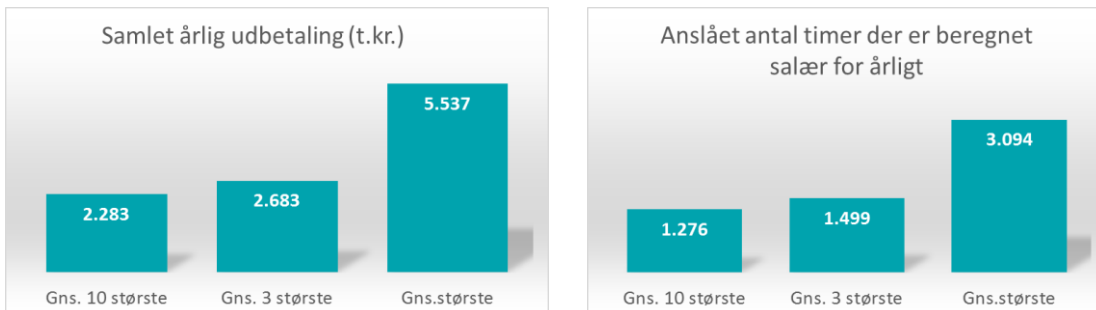

Grundet dels ændringer i relation til hvilke forsvarsadvokater, der har været tilknyttet hvilke advokatfirmaer i perioden, dels usikkerhed knyttet til registreringerne foretaget af de enkelte udbetalende politikredse, er det behæftet med usikkerhed at opgøre totale og gennemsnitlige udbetalinger pr. forsvarsadvokat.

Med nævnte forbehold in mente fremstår de 3 advokatfirmaer, der samlet set har modtaget mest, at have modtaget hvad der svarer til ca. 2,7 mio.kr. årligt pr. forsvarsadvokat. Fraregnet andelen af udbetalingerne, der kan henføres til omkostningsgodtgørelse - skønsmæssigt fastsat til 5% - modsvarer dette, at der gennemsnitligt er betalt salær svarende til ca. 1.500 timer årligt.

¹ Det bemærkes, at der grundet tilgængelige datas beskaffenhed knytter sig usikkerhed til de foretagne analyser. Der henvises til de respektive afsnit for nærmere omtale heraf.

En enkelt forsvarsadvokat fremstår at have modtaget hvad der gennemsnitligt svarer til 5,5 mio.kr. årligt, der beregnet på tilsvarende vis modsvarer mere end 3.000 timer årligt. Udbetalingerne er bogført fordelt på i alt 11 politikredse.

Vi er ikke bekendt med, i hvilken udstrækning det er muligt, at lade f.eks. gennemlæsning af materiale og forberedelse af en sag varetage af en/flere medarbejdere, hvilket derfor muligt kan ændre på eller nuancere ovenstående observationer.

Vi anbefaler

- At der iværksættes en nærmere undersøgelse af omstændighederne hvor forsvarsadvokater - baseret på foreliggende data vedrørende udbetalingstransaktioner - over en længere periode fremstår at have modtaget samlede udbetalinger, der modsvarer anvendte timer udover et normalt årsværk.

Der henvises til uddybende analyser og kommentarer i afsnit 3.

2.2 Analyse og anbefalinger i forhold til forsvarsadvokaters salæropgørelse til retten

Salær samt godtgørelse af udlæg til beskikkede forsvarere fastsættes af den ret, der har beskikket pågældende forsvarer. Der tilkommer den beskikkede forsvarer et "passende salær" som fastsættes med udgangspunkt i en grundtakst pr. time på aktuelt 1.690 kr. Der er fastsat en række vejledende takster.

Grundlaget for rettens fastsættelse af salær er i nogle - men langt fra alle - en af forsvarsadvokaten udarbejdet salærindstilling, der kan være specificeret i større eller mindre grad. Der eksisterer ingen regler for domstolens opbevaring af en (eventuelt) foreliggende salærindstilling.

Vi har fra 5 byretter² gennemgået foreliggende materiale vedrørende i alt 422 sager med et samlet fastsat beløb for salær og omkostningsgodtgørelse på 6,3 mio.kr. jf. herunder.

Interval (kr.)	0-15.000	15.001-50.000	50.001-100.000	> 100.000	Total
Antal sager i interval	304	96	16	6	422
Total sum fastsat salær og omk.	2.046.222	2.369.422	1.066.972	819.666	6.302.282

I de gennemgåede sager fandtes alene salærindstillinger i 281 sager (svarende til 67%), hvoraf retten ses at have foretaget beskæring i 85 sager (30%) jf. herunder.

Interval (kr.)	0-15.000	15.001-50.000	50.001-100.000	> 100.000	Total
Antal sager hvor salærindstilling forelå	182	76	17	6	281
Antal sager hvor der er beskåret	41	28	12	4	85
Relativ andel med beskæring	23%	37%	71%	67%	30%

Den samlede sum af salærindstillingerne (før beskæring) i de 281 sager var ca. 5,3 mio.kr. Retten fastsatte samlet set salær og omkostninger 0,5 mio.kr. lavere, svarende til en beskæring på 9% jf. herunder.

Interval (kr.)	0-15.000	15.001-50.000	50.001-100.000	> 100.000	Total
Antal sager hvor salærindstilling forelå	182	76	17	6	281
Total sum af foreliggende salærindstillinger	1.318.702	1.940.122	1.117.937	882.533	5.259.294
Total beskæring (kr.)	107.284	180.825	100.854	109.160	498.123
Beskæring i % af total sum salærindstillinger	8%	9%	9%	12%	9%

² Jf. nærmere afsnit 4

Blandt de 5 byretter, der leverede data til vores undersøgelse, ses en vis indbyrdes spredning i forhold til andelen af sager der beskæres samt vedrørende den relative størrelse af beskæring, jf. herunder.

Sammenligning af Retterne	Lavest	Gennemsnit	Højest
Beskæring i % (kroner) af sum af alle sager med salærindstilling	7%	9%	11%
Beskæring i % (kroner) af sum af beskårne sager	14%	20%	30%
Beskæring i % af antal sager med salærindstilling	23%	30%	50%

Spredningen vurderes at kunne forklares ved forskelle i sagssammensætningen.

De hyppigst forekommende årsager til, at retterne har foretaget beskæring, er at retten

- ▶ ikke har imødekommet forsvarsadvokatens anmodning om salær for forberedelse udover det "normale", der indgår i det takstmæssige for en hovedforhandling (47 af 85 sager),
- ▶ ikke har imødekommet forsvarsadvokatens anmodning om salær for afsat tid til hovedforhandling, derved at alene faktisk tidsanvendelse er honoreret (34 af 85 sager).

Analyserne viste videre, at forsvarsadvokater beneficeret ved pågældende ret sjældnere end øvrige forsvarsadvokater, bliver beskåret, jf. herunder.

Salærinterval (kr.)	0-15.000	15.001-50.000	50.001-100.000	> 100.000	Total
Beskårede salærindstillinger (antal)	41	28	12	4	85
- forsvarer beneficeret ved pågældende ret	23	5	2		30
- forsvarer ej beneficeret ved pågældende ret	18	23	10	4	55

Trods de konstaterede beskæringer, er det samlet set vores indtryk baseret på de foretagne analyser, herunder tillige det af retterne oplyste, at forsvarsadvokaterne foretager salærindstillinger, der kan begrundes med afsæt i vejledende takster og gældende praksis. Det er således udtrykkeligt nævnt helt overordnet (flere steder) at taksterne er vejledende, ligesom der vedrørende flere specifikke sager er tilføjet "af normalt omfang" eller "af normal varighed", hvilke efterlader rum for skøn/fortolkning.

Vi har ikke ved de foretagne undersøgelser konstateret eksempler på, at forsvarsadvokater skulle have indgivet utilstrækkeligt dokumenterede oplysninger, med det formål at modtage et højere salær. Baseret på de foretagne undersøgelser er det i øvrigt vores forventning, at en udokumenteret eller utilstrækkeligt specificeret salærindstilling vil blive afvist af retten.

Vi finder endvidere, at det aktuelle system med vejledende takster som grundlag for fastsættelse af salær og omkostningsgodtgørelse til forsvarsadvokater, grundlæggende er en hensigtsmæssig form, som medvirker til at fremme en effektiv sagshåndtering.

Vi anbefaler

- ▶ At der ved førstkommande opdatering af de vejledende takster tages stilling til kendte situationer, der giver anledning til tvivl og lokal fortolkning. Det gælder f.eks. hvornår/hvorvidt hovedforhandling kan/skal honoreres efter afsat/planlagt tid eller efter faktisk medgået tid, og såfremt det er faktisk medgået tid, om 2,5 timer da honoreres efter taksten for 2 timer eller taksten for 3 timer.
- ▶ At taksterne løbende tilpasses både den praktiske og teknologiske udvikling, herunder f.eks. vedrørende tidsanvendelse ved fængselsbesøg, der påvirkes af omfanget af kontrolforanstaltninger, samt vedrørende anvendelse af video-møder i visse situationer fremfor personligt fremmøde.
- ▶ At det overvejes at udstede en instruks/vejledning til støtte for de enkelte retters gennemgang og kontrol af salærindstillingerne. En sådan instruks/vejledning kan angive hvad der - under hensyntagen til de faktiske omstændigheder - forventes i forhold til f.eks. efterregning, kontrol mod retsbog, kontrol ved henvendelse til kriminalforsorgen vedrørende fængselsbesøg, kontrol af tidsforbrug på forberedelse f.eks. ved henvendelse til anklagemyndigheden m.v.
- ▶ At der indføres et (f.eks.) web-baseret system, hvor forsvarsadvokater obligatorisk indtaster deres salærindstillinger, og hvor retten gennemgår, evt. korrigerer og slutteligt fastsætter salær og omkostningsgodtgørelse. Fordelene herved er efter vores opfattelse mange, men bl.a.
 - At der sikres korrekt udregning baseret på aktuelt gældende vejledende takster, både derved at advokatens indstilling er korrekt opstillet og sammentalt, men også at rettens korrektioner er korrekt sammentalt og tillagt/fradraget.

- At retten ikke skal forholde sig til en række forskelligt udseende salærindstillinger, og undgår selv at skulle opstille og udregne salæret, som tilfældet ikke sjældent er i dag, særligt vedrørende mindre sager.
- At forsvarsadvokaterne slipper for selv at udvikle brev/formular vedrørende salærindstilling, og ikke behøver bekymre sig om, hvorvidt det nu er de aktuelt korrekte satser de anvender.
- At der skabes fuld transparens i forhold til hvilke dele af salærindstillingen, som retten ikke anser for "passende".
- At der kan indbygges logiske kontroller til kontrol af tidsanvendelse, fængselsbesøg m.v.
- At der over tid vil blive opbygget et nyttigt datagrundlag, der bl.a. vil kunne påvise hvem der beskærer, hvem der bliver beskåret, hvad der beskæres og hvor meget der beskæres.
- At systemet formentlig vil kunne sammenkobles med udbetalingsiden, så et af retten i systemet godkendt salær automatisk fører til udbetaling til pågældende forsvarsadvokat og bogføring hos rette politikreds.

Der henvises til uddybende analyser og kommentarer i afsnit 4.

2.3 Analyse og vurderinger i forhold til Advokatrådets tilsyn

Advokatrådet fører tilsyn med advokater og deres autoriserede fuldmægtige. Advokatsamfundet, der udgøres af alle danske advokater, havde pr. 1. juli 2017 registreret 6.245 advokater. Siden 1. juli 2015 er antallet af advokater steget med godt 3%.

Tilsynet foregår som udkørende eller på skriftligt grundlag, herunder ved anmodning om redegørelse for specifikke forhold. Udvælgelsen til tilsyn kan principielt enten være stikprøvevis tilfældig eller baseret på en risikovurdering.

Advokatrådet har fastsat som sin målsætning årligt at føre ordinært tilsyn med 10% af advokatvirksomhederne og 10% af advokaterne ansat i andre virksomheder end advokatvirksomheder. I 2015 og 2016 er det faktiske tal for ordinære tilsyn ca. 8%. I 2017 er færre udtaget til ordinært tilsyn pga. de planlagte særlige forsvarertilsyn, jf. herunder.

Udkørende tilsyn	2015	2016	2017
Aktive advokatvirksomheder	1.928	1.711	2.018
Udtaget til tilsyn	197	188	169
Gennemførte tilsyn	161	132	94
% af aktive advokatvirksomheder	8%	8%	5%

Fra og med september 2017 har Advokatrådet iværksat et særligt forsvarertilsyn, der skal supplere det ordinære udkørende tilsyn, og i hovedtræk omfatter:

- ▶ Kontorets tilrettelæggelse af arbejdet med straffesager
- ▶ Salærforslag og salærmeddelelse i et antal udvalgte sager
- ▶ Etablering af opdraget i de udvalgte sager
- ▶ Anvendelse af markedsføringstiltag, herunder i fængsler og arresthuse
- ▶ Interessekonflikt og tavshedspligt

Fra iværksættelsen og frem til 30. oktober 2017 er der af Advokatsamfundet gennemført forsvarertilsyn hos i alt 14 advokatvirksomheder med i alt 20 tilknyttede forsvarsadvokater. De 14 advokatvirksomheder udtaget til tilsyn blev alle tilfældigt valgt blandt de virksomheder, som jf. Advokatsamfundets registreringer fremstår at have forsvarsadvokater tilknyttet.

Der er efter det os oplyste (jf. tillige vores egen stikprøvevis gennemgang af Advokatsamfundets dokumentation) ikke ved de gennemførte tilsyn konstateret kritiske forhold vedrørende de særlige for forsvarsadvokater indførte kontrolhandlinger.

De advokater, som Advokatsamfundet siden forsommeren har været i besiddelse af information om, muligt har handlet i strid med god advokatskik eller på anden måde er identificeret ved en risikobaseret tilgang, har endnu ikke været omfattet af forsvarertilsynet. Nogle af disse advokater har modtaget brev med henblik på berømmelse af tilsyn - andre vil modtage brev herom indenfor den kommende tid.

Vi har ikke grundlag for at antage, at det skulle være et udbredt problem, at forsvarsadvokater muligt handler i strid med lovgivningen eller de advokatetiske regler. Vi vurderer på baggrund af de gennemførte undersøgelser og modtagne informationer, at problemet til dato kan henføres til relativt få advokater og relativt få episoder.

2.3.1 Vedrørende "sammenlignelige" tilsyn

Advokatens opgaver og rolle i samfundet er vanskeligt sammenlignelig med andre faggrupper. Advokaten skal i henhold til de advokatetiske regler bl.a. aktivt varetage og forsvare sin klients rettigheder og friheder samt være klientens rådgiver. Advokaten skal ved sin repræsentation af klienten iagttage fortrolighed samt bevare sin uafhængighed og integritet, herunder i forhold til staten. Advokaten skal ikke varetage offentlighedens interesser som f.eks. en godkendt revisor, der afgiver erklæring med sikkerhed på f.eks. et årsregnskab.

Vi finder, at der berettiget kan opstå tvivl om en advokats uafhængighed i forhold til staten, hvis den samlede tilsynsvirksomhed flyttes ud af Advokatsamfundet til staten f.eks. i regi af Erhvervsstyrelsen. En mulig opdeling af tilsynsvirksomheden vil efter vores opfattelse hverken være hensigtsmæssig eller økonomisk fordelagtig for staten.

På visse områder finder vi, at tilsynet med advokater kan forbedres ved at inddrage elementer af det for godkendte revisorer gældende jf. herunder.

Vi anbefaler

- ▶ At udvælgelse til tilsyn sker på en måde der sikrer, at advokater/advokatvirksomheder udvælges til kontrol med et passende antal års mellemrum, der afspejler risikovurderingen (jf. nedenfor), og ikke kan gennemgå en livslang karriere uden at have været udsat for tilsyn på noget tidspunkt.
- ▶ At der så vidt muligt etableres et grundlag for at kunne risikoklassificere advokater/advokatvirksomheder, herunder ved struktureret indhentelse af informationer fra myndigheder m.v., herunder f.eks. Rigsadvokaten og kriminalforsorgen jf. afsnit 5.5.5 mv., samt vedrørende advokaternes samlærforhold, så tilsynet i højere grad end i dag kan baseres på risici frem for formalia.
- ▶ At der under Advokatsamfundet overvejes etablering af en formel whistleblowerordning, der vil kunne gøre det lettere, anonymt og mere legitimt for klienter, myndigheder m.v. at foretage indberetning af mulig ulovlig/uetisk adfærd, som tilsynet bør følge op på.
- ▶ At der periodisk udarbejdes en samlet plan for tilsynsvirksomheden samt at der efterfølgende udarbejdes en samlet rapport, der passende detaljeret beskriver den faktisk udførte kontrol, sammenfatter konklusioner og beskriver eventuelle iværksatte tiltag som følge heraf.

2.3.2 Vedrørende ressourcer m.v.

Advokatrådet har i årene 2015-2017 ikke nået egne målsætninger i forhold til omfanget af tilsynsvirksomheden. Samtidig konstateres, at af de i 2017 gennemførte tilsyn (ordinære + forsvarertilsyn) pr. udgangen af oktober 2017, var det alene i 37% af tilsynene at konklusionen var "alt OK". I de resterende 63% af tilsynene er der enten blevet meddelt en frist til at få bragt et/flere forhold i overensstemmelse med reglerne, eller der er aftalt genbesøg. I enkelte tilfælde overvejes indledt en disciplinærsag.

På basis af heraf - samt det faktum at antallet af registrerede advokater over de seneste 2 år er steget med 3% - finder vi det bekymrende, at Advokatsamfundet efter vores forståelse har til hensigt, at det nyligt etablerede skærpede tilsyn med forsvarsadvokater skal rummes indenfor de eksisterende økonomiske og ressourcemæssige rammer.

Vi anbefaler

- ▶ At Advokatsamfundet i forbindelse med behandlingen af de anbefalinger, der fremgår af nærværende rapport, samt ved evalueringen af egne erfaringer med de gennemførte tilsyn, revurderer og tilpasser ressourcerne til tilsynsvirksomheden, der pt. fremstår at være utilstrækkelige.

2.3.3 Vedrørende instrukser/arbejdsprogrammer

Vi har af Advokatsamfundet fået forelagt de skemaer, som bliver anvendt i forbindelse med ordinære udkørende tilsyn, det risikobaserede tilsyn samt det nyligt ibrugtagne skema vedrørende det særlige forsvarertilsyn. Vi har forstået, at de praktiske tilsynshandlinger drøftes internt på møder mellem de personer i Advokatsamfundet, som i praksis udfører tilsynene. Det er vores forståelse, at der ikke herudover foreligger yderligere instrukser eller arbejdsprogrammer for hvorledes de forskellige typer af tilsyn mere detaljeret og i praksis gennemføres.

Vi anbefaler

- ▶ At Advokatsamfundet udarbejder og ibrugtager mere detaljerede instrukser/arbejdsprogrammer for tilsynsvirksomheden, som mere detaljeret angiver de kontrolhandlinger, den tilsynsførende skal gennemføre, og som
 - medvirker til grundighed og ensartethed samt bedre dokumentation for det faktisk udførte tilsyn, men
 - ikke hindrer den tilsynsførendes individuelle vurderinger og tilpasning af tilsynshandlingerne til konkrete omstændigheder.
- ▶ At instrukser/arbejdsprogrammer reflekterer risikovurderingen jf. ovenfor, herunder bl.a. ved at give anvisninger vedrørende antallet af konkrete sager, der udtages og gennemgås i forbindelse med tilsynet.

2.3.4 Vedrørende salær m.v. til beskikkede forsvarsadvokater

Vedrørende forsvarsadvokaternes salærer og godtgørelser af omkostninger er det vores vurdering, at de nuværende reguleringsmæssige rammer giver meget begrænsede muligheder for at føre tilsyn, primært fordi der ikke eksisterer nogen pligt for en forsvarsadvokat til at føre et time-/sagssystem, og der ikke eksisterer nogen pligt til at opbevare en (eventuel) til retten udarbejdet salærindstilling, som endvidere ikke pligtmæssigt indgår i bogføringsgrundlaget.

Advokatrådets muligheder for systematisk at føre tilsyn vil således fordre en ændring af disse reguleringsmæssige rammer.

Ved at indføre pligt til at føre et detaljeret time-/sagssystem, som for forsvarsadvokaters vedkommende tillige understøtter, at en salæropgørelse kan udarbejdes i overensstemmelse med de fastsatte vejledende takster, vil det blive muliggjort, at der kan føres tilsyn med, at den af advokaten udarbejdede salærindstilling svarer til registreringerne, og at den foretagne tidsregistrering samlet set ikke fremstår åbenbart urimelig. Den tilsynsførende kan imidlertid alene påse, at en salærindstilling er i overensstemmelse med registreringerne - ikke at registreringerne er i overensstemmelse med virkeligheden.

Sammenfattende kan vi ikke baseret på de gennemførte undersøgelser éntydigt fastslå, at hensynet til at kunne foretage tilsyn opvejer den (ekstra) administrative byrde, som (nogle) forsvarsadvokater vil opleve ved indførelse af pligt til at føre et formelt time-/sagssystem.

2.3.5 Vedrørende andre adfærdsmæssige forhold m.v. og adgang til information som grundlag for risikobaseret udvælgelse til tilsyn

Adfærd, der muligt er i strid med lovgivning eller advokatetiske regler, som vi har fået information om, knytter sig i det væsentlige til:

- ▶ Forsvarsadvokaten giver sin klient mindre pengebeløb til cigaretter m.v. eller tager en pizza (eller lign.) med på fængselsbesøg
- ▶ Forsvarsadvokaten uddeler/efterlader reklameartikler (kasketter, trøjer m.v.) ved besøg i fængsler, asylcentre m.v.
- ▶ Forsvarsadvokaten uddeler/efterlader visitkort eller markedsføringsmateriale i fængsler, asylcentre m.v.
- ▶ Forsvarsadvokater lader sig beskikke for senere at medvirke til ombesikkelse til en kollega.

For så vidt angår alle de ovenfor nævnte forhold er det vores opfattelse, at der i praksis ikke vil kunne tilrettelægges et tilsyn, der effektivt vil kunne opfange/konstatere sådanne aktiviteter. Uagtet ovenstående er det efter vores opfattelse vigtigt, at nævnte forhold fortsat omfattes af tilsynsvirksomheden, derved at det utvivlsomt vil have en præventiv effekt, at den tilsynsførende foretager forespørgsler og gennemfører kontroller på området, ligesom dialog og information på området vil være gavnligt.

Videre bør Advokatsamfundet efter vores opfattelse, i højere grad end det er sket hidtil, gøre brug af den allerede eksisterende mulighed for at gennemføre "ekstraordinære tilsyn", jf. afsnit 5.2.3. Det er vores forståelse, at denne reaktionsmulighed meget sjældent ibrugtages af Advokatrådet, men at f.eks. de omstændigheder vedrørende forsvarsadvokater, der har ført til de igangværende undersøgelser, netop har sådanne karakteristika, at iværksættelse af "ekstraordinært tilsyn" kunne have været en passende og rimelig reaktion.

Vi vurderer, at det vil have større effekt - både præventivt men også i forhold til rent faktisk at afdække ulovlig/uetisk adfærd - om Advokatsamfundet aflægger ekstraordinært tilsynsbesøg hos advokater, der har bragt sig i søgelyset, og skabt mistanke om brud på advokatreguleringen, fremfor som nu at rette forespørgsler og bede om redegørelser. Hvis tilsynet får oplysninger om, at en advokat (muligt) har handlet i strid med lovgivningen eller advokatetiske regler, er det vigtigt, at tilsynet agerer hurtigt på oplysninger og sikrer eventuel dokumentation, så advokaten kan konfronteres hermed.

Det er i den forbindelse vores opfattelse, at det af Advokatsamfundet nyligt iværksatte forsvarertilsyn har været lang tid under vejs, derved at problemområdet har været kendt i længere tid. Først i september 2017 er egentlig tilsyn påbegyndt, og der er endnu ikke ført tilsyn hos de advokater/advokatfirmaer, som allerede før sommerferien påkaldte sig opmærksomhed.

En hurtig og effektiv reaktion på et muligt problematisk forhold vil efter vores opfattelse også virke motiverende i forhold til dem, som måtte observere og ligge inden med viden om mulig problematisk adfærd blandt forsvarsadvokater m.fl., fordi de vil kunne konstatere, at der rent faktisk sker noget på baggrund af deres henvendelse.

Det er i den forbindelse vores forståelse, at Advokatsamfundet er i dialog med både Rigsadvokaten og kriminalforsorgen om regelmæssigt at kunne få adgang til information om problematisk adfærd blandt advokater, som kan/bør anvendes som en del af en risikobaseret udvælgelse af advokater, der bør underkastes tilsyn.

Vi anbefaler

- ▶ At Advokatsamfundet fremmer og systematiserer indhentelse af information fra Rigsadvokaten, kriminalforsorgen m.fl. som led i en mere risikobaseret udvælgelse af advokater, der bør underkastes tilsyn, og
- ▶ At Advokatsamfundet i højere grad end i dag gør brug af muligheden for at foretage "ekstraordinære" tilsyn.

2.3.6 Vedrørende Advokatnævnets sanktionsmuligheder

Advokatnævnet behandler klager over medlemmer af Det danske Advokatsamfund. Advokatnævnet behandler klager over advokaters salærer og adfærd.

I salærsager vurderes i henhold til retsplejelovens § 126, stk. 2, om salæret er rimeligt. Advokatnævnet kan godkende eller nedsætte salæret. Advokatnævnet er ikke kompetent til at tage stilling til spørgsmål, der allerede er afgjort af domstolene, hvorfor klage vedrørende salær fastsat af retten til en beskikket forsvarsadvokat vil blive afvist.

I adfærdssager (også kaldet disciplinærsager) vurderer nævnet, om advokaten har handlet i strid med god advokatskik. Reglen om god advokatskik findes i retsplejelovens § 126. Hvis nævnet mener, at en advokat har tilsidesat god advokatskik, kan nævnet give advokaten en sanktion. Sanktionen kan være en irettesættelse eller en bøde på indtil 300.000 kr.

Ved en advokats grove og gentagne overtrædelse af pligterne i medfør af love og regler kan Advokatnævnet frakende advokaten retten - i kortere eller længere tid - til at udføre sager eller forretninger af nærmere angiven karakter m.v.

Vi har rettet henvendelse til Advokatnævnet med henblik på at forstå nævnets holdning til, om der vurderes at være behov for at styrke nævnets sanktionsmuligheder. Advokatnævnet har meddelt, at man anser dette for at være et politisk spørgsmål, som nævnet ikke har nogen officiel holdning til.

Baseret på de informationer m.v. vedrørende mulige problemområder i relation til forsvarsadvokater, som er tilgået os i forbindelse med de gennemførte undersøgelser, finder vi ikke, at der i relation til disse problemstillinger er et behov for at styrke nævnets sanktionsmuligheder.

Der henvises til uddybende analyser og kommentarer i afsnit 5.

2.4 Øvrige forhold

Som et integreret led i vore undersøgelser i relation til forsvarsadvokater, herunder vedrørende mulig adfærd i strid med god advokatskik, forsvarsadvokaternes salærforhold m.v. samt Advokatrådets tilsyn hermed, har vi undersøgt, om der kan konstateres andre uregelmæssigheder blandt forsvarsadvokater.

Vi er ikke ved de gennemførte undersøgelser, herunder samtaler med ovenstående, konstateret væsentlige andre uregelmæssigheder blandt forsvarsadvokater end hvad der allerede var kendt, forinden nærværende undersøgelse blev igangsat.

Der henvises til uddybende kommentarer i afsnit 6.

3 Udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017

Rigspolitiet forestår udbetaling af salær og omkostningsgodtgørelse (kørsel m.v.), som en beskikket forsvarsadvokat er blevet tildelt af retten. Grundlaget for udbetalingerne er efter det oplyste en faktura fra vedkommende forsvarsadvokat, der af Rigspolitiet sammenholdes med udskrift fra salærmeddelelsessystemet, hvilket er det system, hvori retterne angiver hvad forsvarsadvokaten er tildelt.

Vi har fra Rigspolitiet indhentet oplysninger på transaktionsniveau vedrørende bogførte udbetalinger i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017. De modtagne transaktionsdata er for de afsluttede regnskabsår 2015 og 2016 er af Rigspolitiet for os afstemt til Finansministeriets regnskabsdatabase konto 11.21.21.10.2270 "Køb af tj. ydelser i øvrigt". Transaktionerne for 2017 er baseret på samme dataudtræk, som modtaget for 2015 og 2016. I transaktionerne modtaget fra Rigspolitiet indgår ikke udbetalinger foretaget af PET, i alt ca. 1 mio.kr.

Som specificeret yderligere i afsnit 3.2 nedenfor varetages bogføring og udbetaling af den politikreds, hvor anklagemyndigheden er hjemmehørende. Det kan på baggrund af de fra Rigspolitiet modtagne transaktionsdata konstateres, at bogføringen i de enkelte politikredse - og fra sag til sag - er og har været uens. Udbetalingerne er i nogle situationer bogført opdelt på salær, kørsel og øvrig omkostningsgodtgørelse, og i andre situationer er der bogført i et samlet beløb. Som konsekvens heraf muliggør Rigspolitiets registreringer ikke særskilte analyser af udbetalte salærer henholdsvis omkostningsgodtgørelser.

Det bemærkes, at analyserne nedenfor er foretaget på baggrund af udbetalingstidspunktet, som således godt kan være et stykke tid efter sagernes afslutning, hvis der er forsinkelse med forsvarsadvokatens fakturering og og/eller med Rigspolitiets udbetaling.

Baseret på de gennemførte undersøgelser, redegøres herunder for:

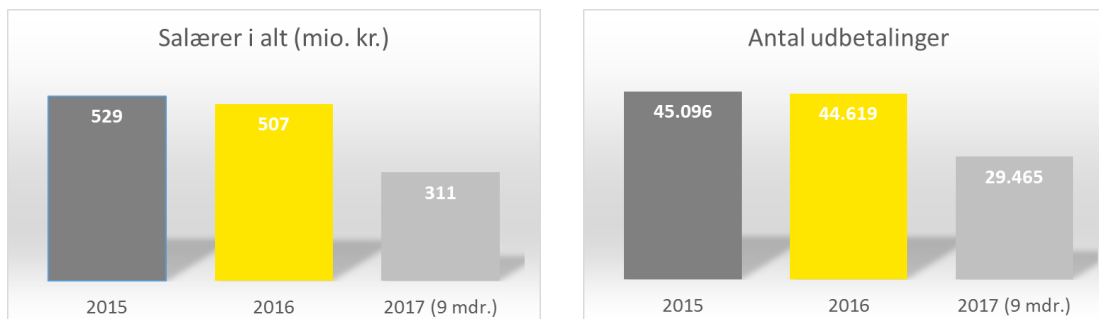
- ▶ Samlede udbetalinger af salær og omkostningsgodtgørelse, afsnit 3.1
- ▶ Udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse opdelt på politikredse, afsnit 3.2
- ▶ Udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse opdelt på modtagere, afsnit 3.3

3.1 Samlede udbetalinger af salær og omkostningsgodtgørelse

Det kan konstateres, at de samlede udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse androg 529 mio.kr. i 2015, faldende til 507 mio.kr. i 2016 og 311 mio.kr. i de første 9 måneder af 2017.

Antallet af bogførte udbetalingstransaktioner er faldet fra 45.096 i 2015 til 44.619 i 2016 og 29.465 i de første 9 måneder af 2017.

Figur 1, Sammenligning af udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse for 2015, 2016 og 2017 (9 mdr.) samt antal bogførte udbetalingstransaktioner i samme periode

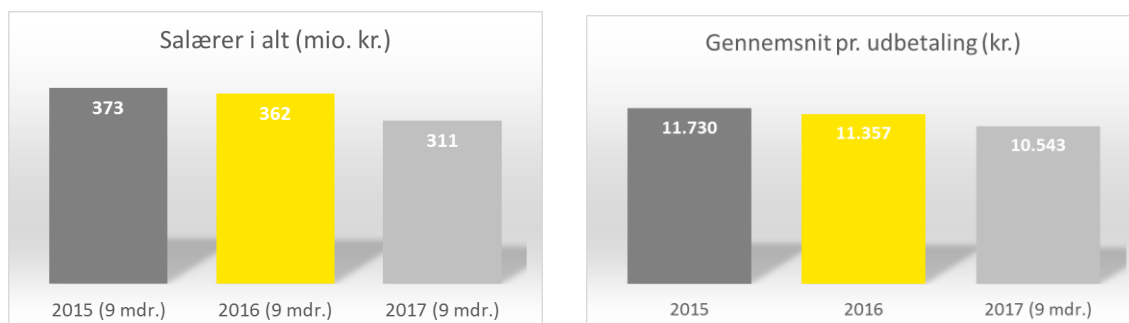
Hverken domstolene eller rigspolitiet foretager en samlet opgørelse af antal m.v. af sager, hvor der medvirker forsvarsadvokater. Antallet af udbetalingstransaktioner kan anvendes som en indikator for udviklingen i antallet af straffesager, hvor der medvirker forsvarsadvokater, men kan kun tilnærmelsesvis sættes lig antallet af straffesager.

Salær tilkendes ved sagens eller retshandlingens afslutning, men ved større og længerevarende sager kan der udbetales a conto salær³, hvilket medfører flere udbetalinger i samme sag. Politikredsene kan endvidere have bogført en af forsvarsadvokaten fremsendt faktura i flere beløb ved f.eks. at adskille salær fra omkostningsgodtgørelse.

Sammenholdes de første 9 måneder af 2017 med den tilsvarende periode i 2015 og 2016 ses, at de samlede udbetalinger i 2017 har udgjort 311 mio.kr. mod 373 mio.kr. henholdsvis 362 mio.kr. i samme periode af 2015 og 2016, svarende til et fald på 17% fra 2015 til 2017.

Videre konstateres, at gennemsnitsudbetalingen er faldet fra 11.730 kr. i 2015 til 11.357 kr. i 2016 og 10.543 kr. for de første 9 måneder af 2017, svarende til et fald på 10% fra 2015 til 2017.

Figur 2, Sammenligning af udbetalinger af salær og omkostningsgodtgørelse for de første 9 måneder af 2015, 2016 og 2017 samt gennemsnit pr. bogført udbetalingstransaktion

For hele perioden ses, at antallet af enkeltvis udbetalingstransaktioner på under 15.000 kr.⁴ udgør 85% af alle udbetalinger. Summen af udbetalinger, der enkeltvis er under 15.000 kr., svarer til 37% af summen af alle udbetalingstransaktioner i perioden.

3.2 Udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse opdelt på politikredse

Udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse til forsvarsadvokater varetages og bogføres af den politikreds, hvor anklagemyndigheden er hjemmehørende.

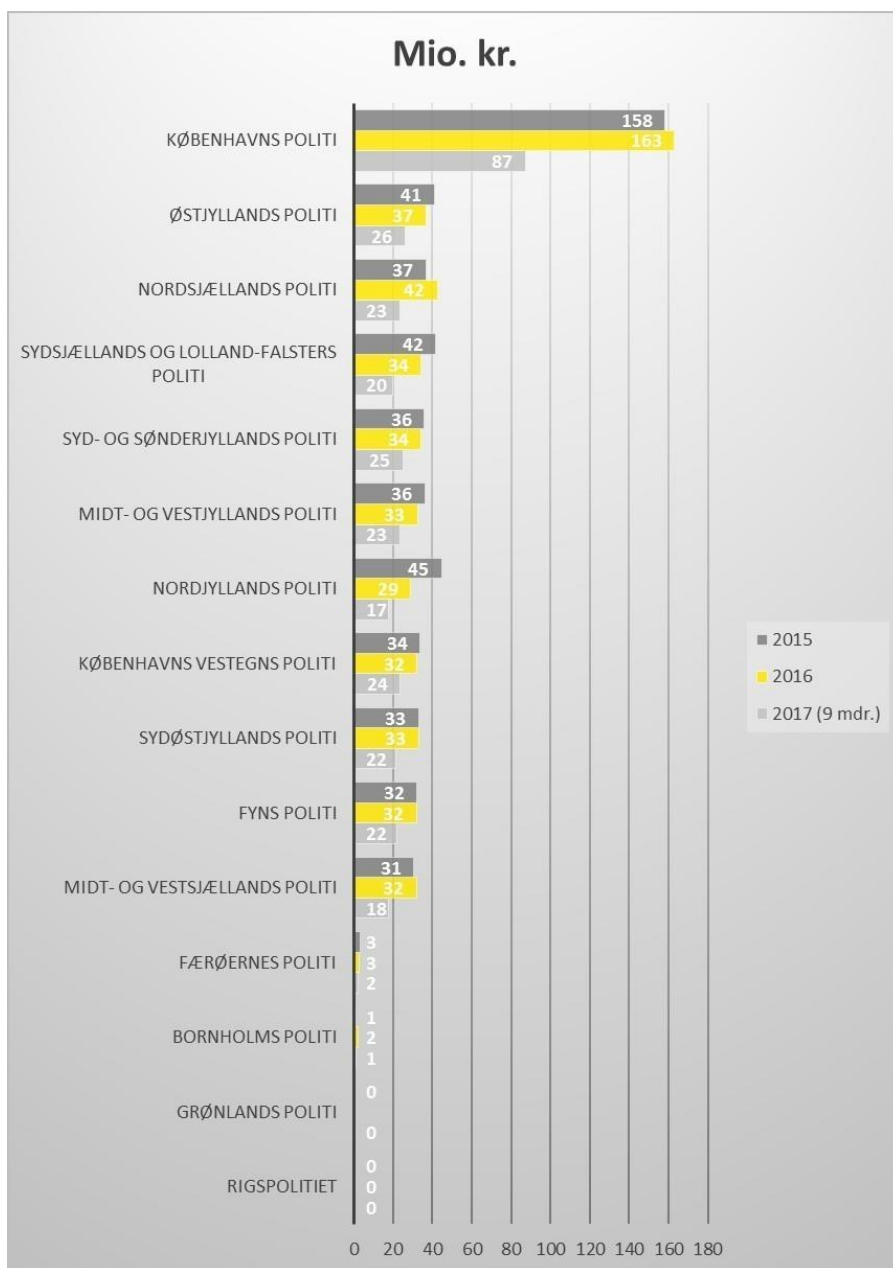
De største udbetalinger samlet set er foretaget af Københavns Politi, hvor udbetalingerne er ca. 4 gange større end de nærmest følgende politikredse. De mindste samlede udbetalinger er foretaget af Grønlands Politi, Rigspolitiet og Bornholms Politi i nævnte rækkefølge.

Modsat den generelle trend foretog Københavns Politi og Nordsjællands Politi lidt større udbetalinger af salær og omkostningsgodtgørelse i 2016 end i 2015 (plus 5 mio.kr.), hvorimod det største fald fra 2015 til 2016 (minus 16 mio.kr.) vedrørte Nordjyllands Politi, jf. herunder.

³ Antallet af udbetalinger i datasættet på over 100.000 kr. som indikator for en "større" sag svarer til omkring 1% af alle udbetalinger.

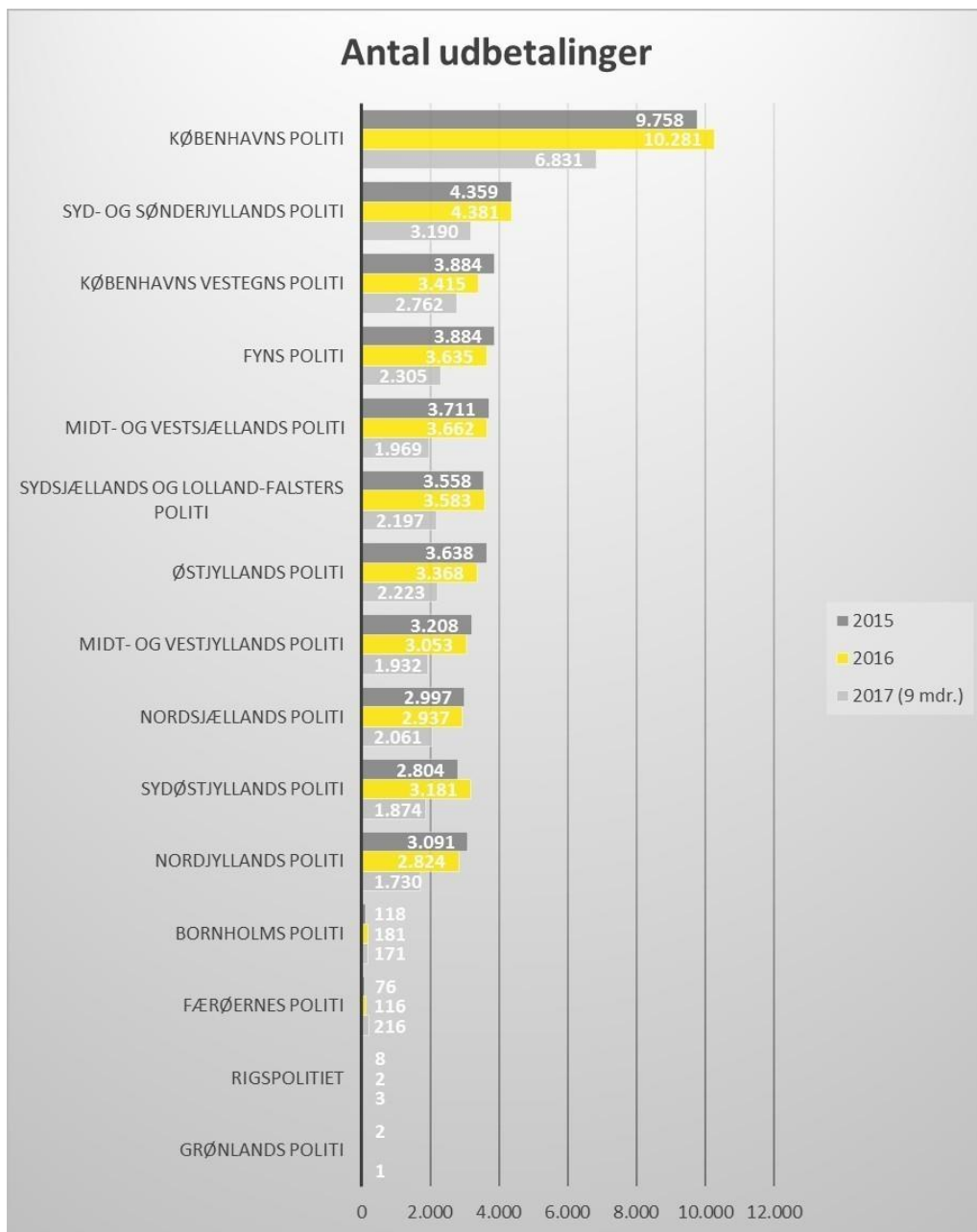
⁴ Ca. svarende til taksten for en dags hovedforhandling med tilhørende normal forberedelse

Figur 3, Udbetalinger (mio.kr.) vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017 opdelt på politikredse

Københavns Politi har tilsvarende registreret det største antal udbetalingstransaktioner, hvilket antal var stigende med godt 5% fra 2015 til 2016. Det største fald i antallet af udbetalingstransaktioner fra 2015 til 2016 vedrørte Københavns Vestegns Politi med et fald på ca. 12 % jf. herunder.

Figur 4, Antal udbetalingstransaktioner i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017 opdelt på politikredse

De største gennemsnitlige registrerede udbetalingstransaktioner i perioden vedrører Færøernes Politi, som bemærkes at have langt færre registrerede udbetalingstransaktioner end de større politikredse.

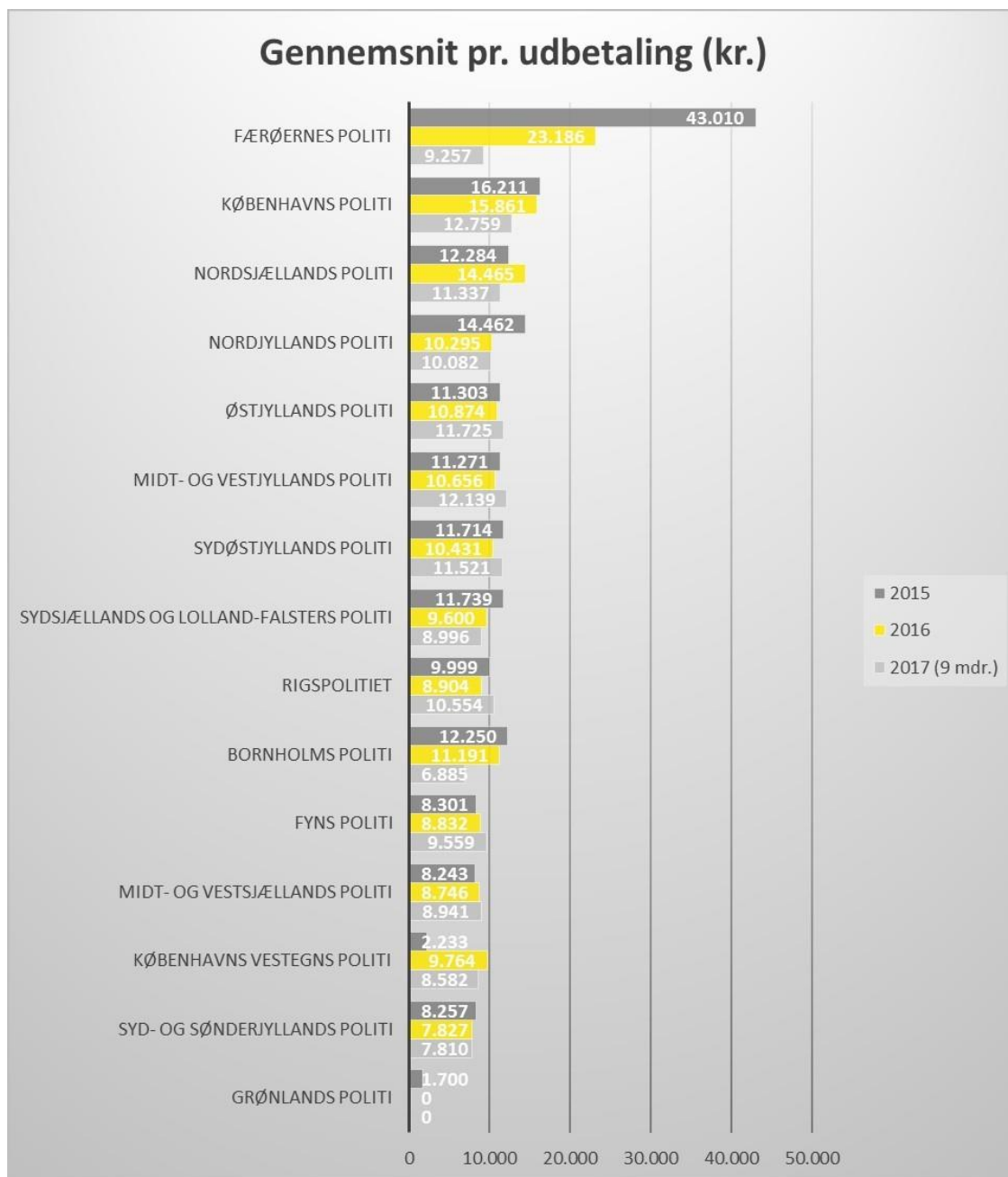
Københavns Byret formodes generelt at have en højere relativ andel af de større og mere komplicerede sager, hvilket muligt forklarer de lidt højere gennemsnitlige udbetalingstransaktioner foretaget af Københavns Politi.

Syd- og Sønderjyllands Politi ses at have næst flest antal udbetalingstransaktioner men med næst laveste gennemsnitlige beløb, hvilket muligt relaterer sig til sager vedrørende den dansk/tyske grænse.

Det bemærkes, at der i opgørelsen af salærudbetalinger (gennemsnit) i perioden 1. januar 2015 - 30. september ikke er medtaget udbetaling for Grønlands Politikreds i 2017, idet salærudbetalinger for

2017 i Grønland er udbetalt i ét samlet beløb på 339.413 kroner. Det samlede beløb er uden registrering af CVR nr. og uden navn på salærmodtager.

Figur 5, Udbetalinger af salær og omkostningsgodtgørelse (gennemsnit) i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017 opdelt på politikredse

3.3 Udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse opdelt på modtagere

Det er de enkelte politikredse, der varetager udbetaling af salær og omkostningsgodtgørelse, som retten har tildelt en forsvarsadvokat.

Hvervet som forsvarsadvokat er personligt. Rigspolitiets udbetaling kan imidlertid ske såvel til det af en forsvarsadvokat personligt drevne firma, som til et advokatfirma pågældende forsvarsadvokat er tilknyttet. I praksis vil det afhænge af, hvad der fremgår af den faktura, pågældende politikreds har modtaget fra forsvarsadvokaten.

Hver politikreds har efter det oplyste oprettet de respektive forsvarsadvokater (eller de advokatfirmaer de er tilknyttet), som kreditorer/leverandører i deres bogholderisystem i takt med, at de har fremsendt deres fakturaer relateret til salær og omkostningsgodtgørelse. I den periode vores undersøgelser omfatter (1. januar 2015 til 30. september 2017) kan en given forsvarsadvokat dermed have modtaget salær og omkostningsgodtgørelse både i et personligt drevet firma og i regi af et eller flere advokatfirmaer vedkommende måtte være/have været tilknyttet i perioden. Tilsvarende kan en forsvarsadvokat, der i dag fremstår at drive enkeltmandsfirma, have haft tilknyttet yderligere en/flere forsvarsadvokater i begyndelsen af den periode vore analyser omfatter.

En række advokatfirmaer ses at være oprettet som kreditorer/leverandører i en række forskellige politikredse. Det indhentede datasæt vedrørende udbetalinger af salær og omkostningsgodtgørelse vidner om en uensartet registreringspraksis ved politikredse - særligt i 2015 og 2016 - hvor der f.eks. ikke til alle udbetalingerne er registreret et validt CVR nr. I stedet ses der at være oprettet et modtagernummer. Vi har, hvor kreditornavne er angivet med kun få/ubetydelige forskelle, foretaget "vask" af det indhentede datasæt, hvorved advokatfirmaerne er samlet på valide CVR-numre.

Af de samlede udbetalinger i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017 henstår herefter ca. 38 mio.kr., svarende til 2,8% af alle udbetalinger, hvor vi ikke er i stand til med sikkerhed, at identificere modtageren baseret på de tilgængelige oplysninger i datasættet. En endelig afklaring heraf vil være mulig ved at fremfinde og gennemgå de af Rigspolitiet (de enkelte politikredse) arkiverede grundbilag vedrørende udbetalingerne.

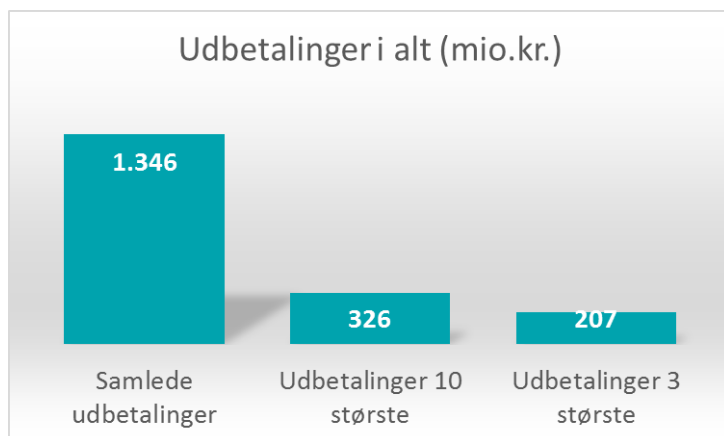
Videre ses som nævnt en varierende bogføringspraksis i forhold til om en af forsvarsadvokaten fremsendt faktura er bogført samlet eller opdelt i salær henholdsvis omkostningsgodtgørelse. Endelig ses forsvarsadvokater i nogle situationer at have fremsendt to fakturaer, hvis retten har bestemt, at den dømte alene skal udrede (f.eks.) halvdelen af omkostningerne til forsvareren.

Sammenfattende bemærkes, at der knytter sig nogen usikkerhed til de analyser, det er muligt at lave i relation til modtagere af udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse, baseret på de data Rigspolitiet pt. kan levere.

3.3.1 Analyser af udbetalinger til advokatfirmaer

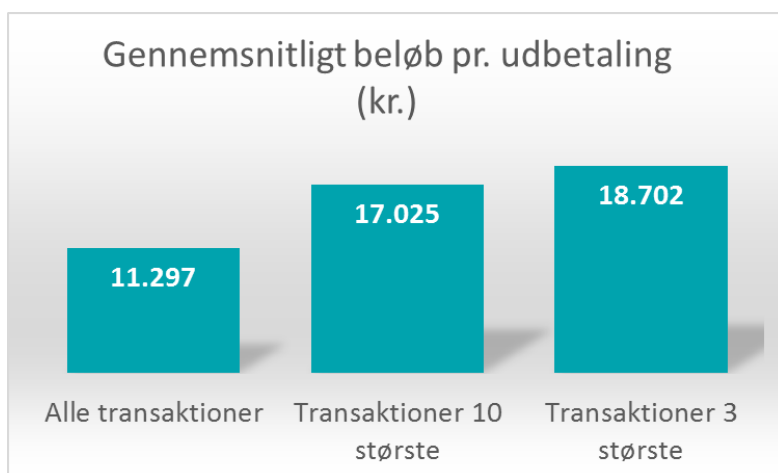
De 3 advokatfirmaer, der fremstår at have modtaget det største samlede beløb vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse, har modtaget i alt 207 mio.kr. i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017, svarende til 15% af de totale udbetalinger i perioden. Tilsvarende fremstår de 10 advokatfirmaer, der har modtaget mest, at have modtaget 326 mio.kr., svarende til 25% af de totale udbetalinger i perioden.

Figur 6, Udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse opdelt på væsentligste advokatfirmaer i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017

De advokatfirmaer, der samlet set fremstår at have modtaget mest, ses endvidere at have modtaget noget højere gennemsnitlige udbetalinger end alle øvrige advokatfirmaer. Gennemsnittet af alle udbetalingstransaktioner udgør 11.297 kr. mens f.eks. de 3 advokatfirmaer, der samlet set har modtaget de største beløb i perioden, har modtaget gennemsnitligt 18.702 kr. pr. udbetaling, jf. herunder.

Figur 7, Sammenligning af gennemsnitlig udbetaling vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017

3.3.2 Gennemsnitlig udbetaling til hyppigst anvendte beskikkede forsvarsadvokater

Hvervet som beskikket forsvarsadvokat er personligt. De fra Rigspolitiet modtagne transaktionsdata vedrørende bogførte udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse muliggør ikke - grundet de usikkerheder der er beskrevet ovenfor - en nøjagtig analyse på person niveau, herunder fordi registreringerne ved politikredsene i nogen grad er uens/unøjagtige, og fordi samme advokat kan have indgået i forskellige firmakonstellationer i perioden analysen omfatter.

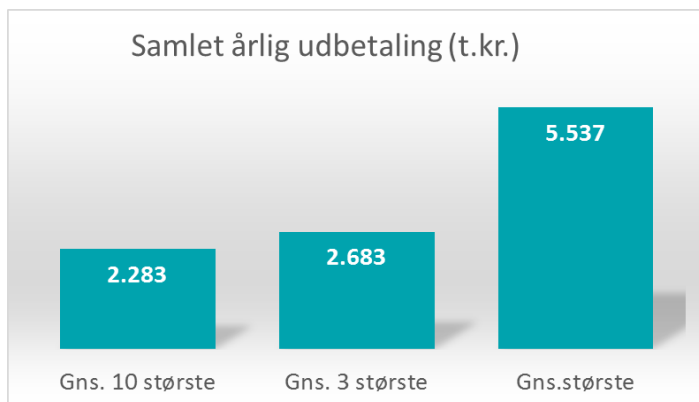
Visse forsvarsadvokater fremstår⁵ imidlertid at have drevet enten enkeltmandsfirma eller mindre (uændret) partnerskab i hele eller dele af den periode vores analyser omfatter, hvilket gør det muligt at anslå totale og gennemsnitlige salærer for pågældende forsvarsadvokater.

Baseret herpå anslås, at forsvarsadvokaterne i de 10 advokatfirmaer, der samlet set modtog størst udbetaling af salær og omkostningsgodtgørelse (jf. afsnit 3.3.1), modtog gennemsnitlig ca. 2,3 mio.kr. pr. år. Det tilsvarende gennemsnit for forsvarsadvokaterne i de 3 advokatfirmaer, der samlet set modtog mest, udgjorde ca. 2,7 mio.kr. pr. år.

En enkelt forsvarsadvokat fremstår at have modtaget samlet salær og omkostningsgodtgørelse i perioden svarende til et årligt beløb på ca. 5,5 mio.kr. Udbetalingerne er bogført fordelt på i alt 11 politikredse.

⁵ Baseret på oplysninger på advokatens hjemmeside sammenholdt med registreringer på CVR.dk

Figur 8, Anslået gennemsnitlig årlig udbetaling vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse pr. forsvarsadvokat i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017

Som anført tidligere er det ikke muligt nøjagtigt at adskille salær fra omkostningsgodtgørelser i de fra Rigspolitiet modtagne transaktionsdata.

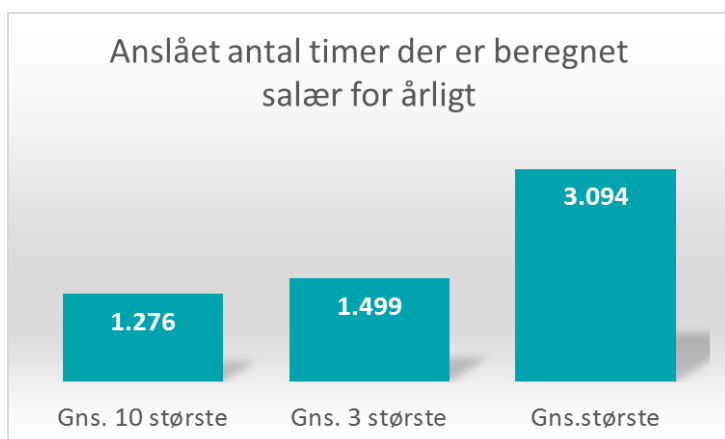
Baseret på analyser med udgangspunkt i beløbsstørrelser, og at det vejledende takstblad (jf. afsnit 4) er opdelt i med 10 kr. delelige beløb, anslår vi, at op i mod 5% af de samlede udbetalinger kan henføres til omkostningsgodtgørelse, herunder ikke mindst vedrørende kørselsomkostninger.

Tilsvarende anslås 95% af de samlede udbetalinger dermed at vedrøre det egentlige salær fastsat af retten på basis af de vejledende takster, der tager udgangspunkt i en timesats på aktuelt 1.690 kr. (1.700 kr. i analyse perioden 1. januar 2015 til 30. juni 2017)

På basis af foranstående kan beregnes, at de 10 advokatfirmaer, der samlet har modtaget de største udbetalinger, gennemsnitligt har fået tildelt salær svarende til knap 1.300 timer årligt pr. forsvarsadvokat. Det tilsvarende tal for de 3 advokatfirmaer, der samlet har modtaget de største udbetalinger, er tildelte salærer svarende til ca. 1.500 timer årligt pr. forsvarsadvokat.

Den individuelt største modtager af udbetalinger fremstår baseret på beregningerne at have modtaget et beløb svarende til gennemsnitligt knap 3.100 timer årligt.

Figur 9, Anslået antal timer, der er beregnet salær for, pr. forsvarsadvokat i perioden 1. januar 2015 til 30. september 2017 - største samlede modtagere

Vi er ikke bekendt med i hvilken udstrækning det er muligt, at lade f.eks. gennemlæsning af materiale og forberedelse af en sag varetage af en/flere medarbejdere, hvilket derfor muligt kan ændre på eller nuancere ovenstående observationer.

Vi anbefaler

- ▶ At der iværksættes en nærmere undersøgelse af omstændighederne hvor forsvarsadvokater - baseret på foreliggende data vedrørende udbetalingstransaktioner - over en længere periode fremstår at have modtaget samlede udbetalinger, der modsvarer anvendte timer udover et normalt årsværk.

4 Fastsættelse af salær samt godtgørelse af udlæg til beskikkede forsvarsadvokater

Salær samt godtgørelse af udlæg til beskikkede forsvarere fastsættes i medfør af retsplejeloven af den ret, der har beskikket pågældende forsvarer.

Der tilkommer den beskikkede forsvarer et "passende salær" som fastsættes med udgangspunkt i en aktuel grundtakst pr. time på 1.690 kr.⁶

Præsidenterne for Vestre og Østre Landsret har med udgangspunkt heri udsendt "Vejledende takster pr. 1. juli 2017 for salærer til forsvarere i straffesager..." som afløste de hidtidige "Vejledende takster ...", der var gældende fra 1. oktober 2014.

Om vederlag fremgår videre af retsplejeloven, at en advokat skal fremme sagerne "med fornøden hurtighed", og at en advokat ikke må "kræve højere vederlag for sit arbejde, end hvad der kan anses for rimeligt".

Baseret på de gennemførte undersøgelser, redegøres herunder for:

- ▶ Beskikkede forsvarsadvokaters salæropgørelser, afsnit 4.1
- ▶ Domstolenes fastsættelse af salær samt omkostningsgodtgørelse til beskikkede forsvarsadvokater, afsnit 4.2
- ▶ Resultatet af gennemgangen af en række konkrete sager, afsnit 4.3
- ▶ Opsummering, vurdering og anbefalinger, afsnit 4.4.

4.1 Forsvarsadvokaters salærindstillinger

4.1.1 Grundlag for opgørelse

For beskikkede forsvarsadvokater (ligesom for øvrige advokater) gælder, at der ikke er krav om førelse af et formelt time-/sagssystem.

Det er således op til hver enkelt beskikket forsvarsadvokat/(advokatfirma) at fastlægge egne procedurer vedrørende grundlaget for salærindstillinger, herunder til sikring af, at der ikke kræves højere vederlag for arbejdet, end hvad der er "passende", og "kan anses for rimeligt". Videre skal forsvarsadvokatens registreringer kunne understøtte, at salærindstillingerne udarbejdes under hensyntagen til de vejledende takster.

Forsvarsadvokater, der indgår i (større) advokatfirmaer, formodes (i al væsentlighed) alle at anvende et time-/sagssystem, der - i større eller mindre udstrækning - understøtter udarbejdelse af salærindstillinger efter de vejledende takster.

Det er imidlertid vores forståelse, at en række forsvarsadvokater driver enkeltmandsfirmaer med et mindre omfattende formelt set-up, og derfor på anden vis må sikre det fornødne grundlag for salærindstillingerne.

I den forbindelse bemærkes supplerende, at Advokatnævnet ved kendelse af 23. juni 2017 udtalte⁷, at en "advokat skal kunne redegøre for dato, sagsbehandler, tidsforbrug og sagsekspeditioner, og skal på forlangende udarbejde en specifikation herfor, så klienten kan vurdere advokatens afregning".

4.1.2 Salærindstilling

Det er ikke et krav, at en beskikket forsvarsadvokat skal udfærdige en salærindstilling for at kunne få tildelt salær og omkostningsgodtgørelse af retten. Hvorvidt en salærindstilling foreligger, afhænger således af den konkrete sag.

Er der tale om mindre, ukomplicerede sager af kort varighed, kan salæret som udgangspunkt uproblematisk fastsættes efter de vejledende takster, hvilket forsvarsadvokat og pågældende domstol så i praksis kan enes om uden yderligere papirarbejde og dokumentation.

⁶ Jf. bekendtgørelse nr. 881 af 28. juni 2017 om takster for vederlag til offentlige forsvarere, visse beskikkede advokater m.v.

⁷ <http://www.advokatsamfundet.dk/Service/Nyheder/2017/Timesags-regnskab.aspx>

Har der derimod været omstændigheder ved forsvarsadvokatens arbejde og tidsanvendelse, som denne ikke vurderer at de vejledende takster tager højde for, eller i øvrigt bare kræver nærmere forklaring, vil det som hovedregel være nødvendigt for forsvarsadvokaten at lave en salærindstilling, der i tilstrækkelig grad specificerer og begrundes "det særlige", og således gør det muligt for retten at fastsætte et "passende salær".

Som understreget i betegnelsen er de vejledende timetakster m.v. netop "vejledende", ligesom der for en række af de fastsatte takster er tilføjet "af normal varighed" eller "af normalt omfang". Andre situationer, der i praksis giver anledning til fortolkning og ikke mindst udøvelse af skøn, er bl.a. behovet for forberedelse og udarbejdelse af materialesamling, rejsetid, aflysninger, afkortning af retsdage samt bevistunge sager.

Der er ikke noget formkrav til en salærindstilling, som således også i praksis ses at variere betydeligt i form, indhold og detaljeringsgrad. Blandt de gennemgåede sager er set eksempler på meget detaljerede opgørelser herunder med angivelser af eksakte datoer for f.eks. fængselsbesøg og retsmøder. I andre sager er set eksempler på kortfattede opremsninger af forsvarsadvokatens forskellige opgaver og handlinger med tilhørende timeforbrug, hvorefter det er blevet overladt til retten, at udregne/fastsætte salæret på basis heraf.

Som anført ovenfor er Rigspolitiets udbetalinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse gennemsnitlig på ca. 11.000 kr. Af alle udbetalinger er 85% på under 15.000 kr.

4.1.3 Fakturering og arkivering

Forsvarsadvokatens faktura, baseret på det af retten fastsatte vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse, fremsendes til Rigspolitiet (ved de enkelte politikredse), der forestår udbetaling.

Det er vores forståelse, at forsvarsadvokaten, baseret på Rigspolitiets anvisninger herom, medsender kopi af den salærmeddelelse, der er modtaget fra pågældende ret.

Når retten har fastsat salæret til forsvarsadvokaten, har en eventuel forudgående salærindstilling ikke nogen formel eller praktisk betydning, herunder indgår den ikke pligtmæssigt i bogføringsgrundlaget hos forsvarsadvokaten. Forsvarsadvokaten (eller advokatfirmaet) vil således alene være pligtige (efter bogføringsloven) at opbevare kopi af den udstedte faktura samt af den salærmeddelelse fra retten, der dannede grundlaget herfor.

4.2 Domstolenes fastsættelse af salæret

Som anført ovenfor følger det af retsplejeloven, at det er retten, der fastsætter salæret til en beskikket forsvarsadvokat.

De "Vejledende takster ..." angiver, hvordan der bør forholdes i en række beskrevne standardsituationer, og det er vores forståelse, at dokumentet fra tid til anden vedligeholdes og opdateres som udtryk for gældende praksis. Det er yderligere vores forståelse, at der blandt dommerne sker cirkulering af relevante kendelser om salærer, ligesom salærer er genstand for drøftelser på interne møder blandt dommerne.

4.2.1 Rettens kontrolhandling og muligheder i øvrigt

Der foreligger ikke nærmere retningslinjer for de kontrolhandling retten i øvrigt skal/bør foretage som grundlag for fastsættelse af salæret. Det er op til retten i hver enkelt sag at beslutte og udføre, hvad der er nødvendigt og rimeligt, for at kunne fastsætte et "passende salær".

De nuværende kontrolhandling kan - efter omstændighederne - f.eks. omfatte:

- ▶ Kontrol/verifikation af de enkelte retshandlinger anført på salærindstillingen mod registreringerne i retsbogen.
- ▶ Kontrol af, at der for så vidt angår hovedforhandlinger m.v. er beregnet salær i overensstemmelse med den varighed, som kan konstateres af retten.
- ▶ Kontrol af faktisk gennemførelse af fængselsbesøg ved henvendelse til kriminalforsorgen.

- ▶ Indhentelse af udtalelse fra anklagemyndigheden, herunder f.eks. vedrørende omfang/indhold af sagsmateriale, som forsvarsadvokaten har modtaget fra anklagemyndigheden, men som ikke har været forelagt retten, f.eks. fordi der er sket tiltalefravald.
- ▶ Kontrol af, at der ikke er beregnet omkostningsgodtgørelse vedrørende kørsel/rejse, hvis der er foretaget besiddelse med rejseforbehold.
- ▶ Efterregning af salærindstillingen, herunder sikring af, at det er de korrekte satser der er anvendt.

Hvad der er udført af kontrolhandlinger i en konkret sag, kan alene påses hvis retten har praksis for at opbevare dokumentation herom jf. nærmere herunder.

4.2.2 Dokumentation og arkivering ved retterne

Som anført i afsnit 4.1.2 ovenfor, varierer det fra sag til sag, hvilket skriftligt grundlag (om noget) der foreligger for retternes fastsættelse af salær og omkostningsgodtgørelse til den beskikkede forsvarsadvokat.

I de situationer, hvor der foreligger et grundlag i form af en salærindstilling, er det rettens egen afgørelse, hvad der skal ske med salærindstillingen, når salær og omkostningsgodtgørelse er fastsat. For domstolene er der således ikke fastsat generelt gældende regler for opbevaring af oplysninger om grundlaget for fastsættelse af salær og omkostningsgodtgørelse til forsvarsadvokater.

Vi har ved de foretagne undersøgelser konstateret, at der ved hver ret er fastsat egen lokal praksis. Et enkelt sted foretages omfattende opbevaring og arkivering, hvilket så vidt forstås er historisk betinget. Andre steder foretages opbevaring i længere eller kortere tid (2 måneder til et år), dels henset til muligheden for at have sag/dokumentation ved hånden i tilfælde af at salærfastsættelsen skulle blive kæret, dels henset til hvad de fysiske rammer på stedet tillader.

4.3 Gennemgang af en række tilfældigt udvalgte sager

Som grundlag for undersøgelsen har vi foretaget data- og/eller informationsindsamling fra sagsgennemgang og/eller interviews ved 7 af i alt 24 byretter i landet, således:

- ▶ Københavns Byret
- ▶ Retten i Glostrup
- ▶ Retten i Hillerød
- ▶ Retten i Kolding
- ▶ Retten i Horsens
- ▶ Retten i Lyngby
- ▶ Retten på Frederiksberg

Dataindsamlingen er baseret på det af retterne opbevarede materiale vedrørende forsvarsadvokaternes salærindstillinger (hvor de foreligger), og retternes dokumentation for behandlingen heraf (hvor dette foreligger). Sagsgennemgangen er primært foretaget vedrørende sager afsluttet i 2017.

4.3.1 Analyser af samlet beskæring

Vi har gennemgået oplysninger vedrørende 422 sager med en samlet sum for fastsat salær og omkostningsgodtgørelse på ca. 6,3 mio.kr. og en fordeling på beløbsintervaller, som angivet nedenfor.

Figur 10, Salæropgørelser gennemgået af EY - antal og beløbsinterval

Interval (kr.)	0-15.000	15.001-50.000	50.001-100.000	> 100.000	Total
Antal sager i interval	304	96	16	6	422
Total sum fastsat salær og omk.	2.046.222	2.369.422	1.066.972	819.666	6.302.282

I relation til fordelingen af stikprøven bemærkes, at antallet af salæropgørelser med et beløb i intervallet 0-15.000 kr. (304 sager) udgør 72% af den samlede stikprøve (422 sager), hvilket således er lidt mindre

end antallet af sager blandt Rigspolitiets samlede udbetalinger, der falder i samme beløbsinterval (85%), jf. ovenfor.

Tilsvarende udgør det samlede beløb af stikprøvens sager i beløbsintervallet 0-15.000 kr. (2.046.222 kr.) 32% af beløbet for den samlede stikprøve (6.302.282 kr.), mens Rigspolitiets data for udbetalinger i beløbsintervallet 0-15.000 kr. viser, at denne størrelse udbetalinger summer til 37% af alle udbetalinger.

I samlet 141 sager (33% af 422 sager) forelå ikke en salærindstilling, hvilket enten skyldes at en sådan aldrig har været udarbejdet, eller at retten ikke har fundet anledning til at gemme den, jf. afsnit 4.2.2 ovenfor.

De videre analyser er foretaget på baggrund af de i alt 281 sager (67% af 422 sager), hvor en salærindstilling forelå. I den forbindelse bemærkes, at salærindstillinger fra forsvarsadvokaterne er konstateret at foreligge enten som fuldt specificerede opstillinger med angivelse af alle forskellige elementer, der udgør det samlede beløb vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse, eller blot ved forsvarsadvokatens angivelse af det faktiske timeforbrug ved forskellige handlinger, hvorefter det har været overladt til retten at udregne og fastsætte salæret.

I disse sager udgjorde foreliggende indstillinger vedrørende salær og omkostningsgodtgørelse et samlet beløb på ca. 5,3 mio.kr. med den nedenfor angivne fordeling.

Figur 11, Sager gennemgået hvor salærindstilling forelå

Interval (kr.)	0-15.000	15.001-50.000	50.001-100.000	> 100.000	Total
Total sum af foreliggende salærindstillinger	1.318.702	1.940.122	1.117.937	882.533	5.259.294

Gennemgangen viser, at der er foretaget beskæring i 30% af de sager (efter antal), hvor der foreligger salærindstilling, heraf er andelen af beskårne sager størst, jo højere salæret er.

Figur 12, Andel af sager med salærindstilling hvor der er foretaget beskæring

Interval (kr.)	0-15.000	15.001-50.000	50.001-100.000	> 100.000	Total
Antal sager hvor salærindstilling forelå	182	76	17	6	281
Antal sager hvor der er beskåret	41	28	12	4	85
Relativ andel med beskæring	23%	37%	71%	67%	30%

Gennemgangen viser videre, at den samlede beskæring i kroner samlet set udgør 9% af det samlede beløb vedrørende de sager (281), hvor der foreligger salærindstilling med en jævn fordeling henover salærintervallerne.

Figur 13, Beskæring i beløb og relativt vedrørende sager hvor der foreligger salærindstilling

Interval (kr.)	0-15.000	15.001-50.000	50.001-100.000	> 100.000	Total
Antal sager hvor salærindstilling forelå	182	76	17	6	281
Total sum af foreliggende salærindstillinger	1.318.702	1.940.122	1.117.937	882.533	5.259.294
Total beskæring (kr.)	107.284	180.825	100.854	109.160	498.123
Beskæring i % af total sum salærindstillinger	8%	9%	9%	12%	9%

Ser man alene på de sager (85), hvor beskæring er foretaget, svarer den foretagne beskæring i kroner samlet til 20% af beløbet ifølge salærindstillingerne, med en lidt højere relativ beskæring blandt sagerne med mindst salær jf. herunder.

Figur 14, Beskæring i beløb og relativt vedrørende sager med salærindstilling

Salærinterval (kr.)	0-15.000	15.001-50.000	50.001-100.000	> 100.000	Total
Beskårede salærindstillinger (antal)	41	28	12	4	85
Total sum (kr.) salærindstillinger beskåret	361.210	767.546	784.721	588.036	2.501.514
Total beskæring (kr.)	107.284	180.825	100.854	109.160	498.123
Beskæring i %	30%	24%	13%	19%	20%

4.3.2 Yderligere analyser vedrørende beskæring

Vi har indhentet og gennemgået data fra 5 byretter, og sammenligner man disse indbyrdes ses en vis spredning - både vedrørende andelen af sager (antal), der er blevet beskåret (85 beskårne sager ud af 281 sager med salærindstilling), og vedrørende beløb, der er blevet beskåret.

Den relative beskæring i kroner (498.123 kr.) af salæret i alle sager (5.259.294 kr.), hvor salærindstilling foreligger (281), varierer indbyrdes mellem retterne fra 7% og 11% med et gennemsnit på 9%.

Den relative beskæring i kroner (498.123 kr.) af salæret i de sager, hvor salæret er beskåret (2.510.514 kr.), varierer indbyrdes mellem retterne fra 14% og 30% med et gennemsnit på 20%.

Den relative andel af det samlede antal sager med salærindstillinger (281), hvor der er foretaget beskæring (85) varierer fra beskæring i 23% af sagerne til beskæring i 50% af sagerne med et gennemsnit på 30% jf. herunder.

Figur 15, Spredning vedrørende beskæring i forhold til antal og efter beløb

Sammenligning af Retterne	Lavest	Gennemsnit	Højest
Beskæring i % (kroner) af sum af alle sager med salærindstilling	7%	9%	11%
Beskæring i % (kroner) af sum af beskårne sager	14%	20%	30%
Beskæring i % af antal sager med salærindstilling	23%	30%	50%

Vedrørende denne type af analyse er det vigtigt at holde sig for øje, at sagssammensætningen ved byretterne ikke er ens, ligesom det uens datagrundlag, der har været tilgængeligt for EY, kan have betydning. Endelig ses en tendens til, at nogle byretter beskærer flere sager men beskærer med mindre beløb, mens andre byretter beskærer færre sager efter antal men med større beløb, når det sker. Også dette kan meget vel have noget med sagssammensætningen at gøre.

Vores analyser viser videre, at forsvarsadvokater beneficeret ved en given ret sjældnere får beskåret deres salærindstillinger end de forsvarsadvokater, der ej er beneficeret ved pågældende ret. Af samlet 85 sager, hvor beskæring kan konstateres, var det i 30 tilfælde (35%) en forsvarsadvokat beneficeret ved pågældende ret, mens det i 55 tilfælde (65%) var en forsvarsadvokat, der ikke var beneficeret ved pågældende ret

Figur 16, Beskårne salærindstillinger (antal) fordelt på beneficerede og ej beneficerede

Salærinterval (kr.)	0-15.000	15.001-50.000	50.001-100.000	> 100.000	Total
Beskårede salærindstillinger (antal)	41	28	12	4	85
- forsvarer beneficeret ved pågældende ret	23	5	2		30
- forsvarer ej beneficeret ved pågældende ret	18	23	10	4	55

Endelig har vi undersøgt årsagerne til, at foreliggende salærindstillinger (281) er blevet beskåret (85), og de væsentligste årsager ses at være (i nogle sager vedrører beskæring mere end et forhold):

- ▶ Forsvarsadvokaten har bedt om salær for forberedelse udover det "normale", der indgår i det takstmæssige for en hovedforhandling (47 sager)
- ▶ Forsvarsadvokaten har bedt om salær for afsat tid til hovedforhandling, men har alene modtaget salær for faktisk tidsanvendelse (34 sager)
- ▶ Forhold vedrørende kørselsgodtgørelse, herunder hvis der er sket beskikkelse med rejseforbehold (8 sager)
- ▶ Forsvarsadvokaten har bedt om salær selvom retsmøde er aflyst, hvilket ikke er imødekommet (7 sager)
- ▶ Fristforlængelse (5 sager)
- ▶ Fængselsbesøg (4 sager)

I 4 sager, hvor der er konstateret beskæring, har det ikke været muligt at fastslå præcis hvorfor, der er blevet beskåret.

4.4 Opsummering og anbefalinger

Som beskrevet ovenfor er mulighederne for at foretage præcise analyser vedrørende sammenhæng mellem forsvarsadvokaters salærindstillinger og det af retten fastsatte, væsentligt begrænset af manglende og uens data, herunder fordi:

- ▶ Der eksisterer ingen pligt for en forsvarsadvokat til at udarbejde en salærindstilling, idet det dog typisk vil være en nødvendighed i større sager og/eller hvor forsvarsadvokaten vil henlede rettens opmærksomhed på tidsforbrug m.v., der vurderes at være udover det takstmæssige.
- ▶ Der eksisterer ingen pligt for domstolene til at opbevare salærindstillinger, hvor sådanne har foreligget.

Vi gennemgik 422 sager (tilfældigt valgt) hidrørende fra 5 forskellige byretter, og vedrørende disse forelå alene salærindstilling i 281 sager (67%). Hvilke andele af mankoen, der kan henføres til, at det ikke er fundet nødvendigt at udarbejde respektive fundet nødvendigt at arkivere/opbevare en salærindstilling, kan ikke afgøres.

Af de 281 sager, hvor salærindstilling forelå, konstaterede vi beskæring i 85 sager, svarende til 30% af sagerne. Beskæringen svarer til 9% af det samlede beløb vedrørende sager, hvor en salærindstilling forelå.

Vi konstaterede en vis indbyrdes spredning mellem byretterne vedrørende beskæring både efter antal og vedrørende beløb, men konstaterede ikke derved noget, som ikke muligt kan forklares med en uens sags sammensætning, og den uens praksis vedrørende registrering og opbevaring.

Det er samlet set vores indtryk baseret på de foretagne analyser, herunder tillige det af retterne oplyste, at forsvarsadvokaterne foretager salærindstillinger, der kan begrundes med afsæt i vejledende takster og gældende praksis. I den forbindelse bemærkes, at det udtrykkeligt er nævnt helt overordnet (flere steder), at taksterne er vejledende, ligesom der vedrørende flere specifikke satser er tilføjet "af normalt omfang" eller "af normal varighed", hvilket efterlader rum for skøn/fortolkning.

Vi har ikke ved de foretagne undersøgelser konstateret eksempler på, at forsvarsadvokater skulle have indgivet utilstrækkeligt dokumenterede oplysninger, med det formål at modtage et højere salær. Baseret på de foretagne undersøgelser er det i øvrigt vores forventning, at en udokumenteret eller utilstrækkeligt specificeret salærindstilling vil blive afvist af retten.

Vi finder endvidere, at det aktuelle system med vejledende takster som grundlag for fastsættelse af salær og omkostningsgodtgørelse til forsvarsadvokater, grundlæggende er en hensigtsmæssig form, som medvirker til at fremme en effektiv sagshåndtering.

Vi anbefaler

- ▶ At der ved førstkommande opdatering af de vejledende takster tages stilling til kendte situationer, der giver anledning til tvivl og lokal fortolkning. Det gælder f.eks. hvornår/hvorvidt hovedforhandling kan/skal honoreres efter afsat/planlagt tid eller efter faktisk medgået tid, og såfremt det er faktisk medgået tid, om 2,5 timer da honoreres efter taksten for 2 timer eller taksten for 3 timer.
- ▶ At taksterne løbende tilpasses både den praktiske og teknologiske udvikling, herunder f.eks. vedrørende tidsanvendelse ved fængselsbesøg, der påvirkes af omfanget af kontrolforanstaltninger, samt vedrørende anvendelse af video-møder i visse situationer fremfor personligt fremmøde.
- ▶ At det overvejes at udstede en instruks/vejledning til støtte for de enkelte retters gennemgang og kontrol af salærindstillingerne. En sådan instruks/vejledning kan angive, hvad der - under hensyntagen til de faktiske omstændigheder - forventes i forhold til f.eks. efterregning, kontrol mod retsbog, kontrol ved henvendelse til kriminalforsorgen vedrørende fængselsbesøg, kontrol af tidsforbrug på forberedelse f.eks. ved henvendelse til anklagemyndigheden m.v.
- ▶ At der indføres et (f.eks.) web-baseret system, hvor forsvarsadvokater obligatorisk indtaster deres salærindstillinger, og hvor retten gennemgår, evt. korrigerer og slutteligt fastsætter salær og omkostningsgodtgørelse. Fordelene herved er efter vores opfattelse mange, men bl.a.
 - At der sikres korrekt udregning baseret på aktuelt gældende vejledende takster, både derved at advokatens indstilling er korrekt opstillet og sammentalt, men også at rettens korrektioner er korrekt sammentalt og tillagt/fradraget.

- At retten ikke skal forholde sig til en række forskelligt udseende salærindstillinger, og undgår selv at skulle opstille og udregne salæret, som tilfældet ikke sjældent er i dag, særligt vedrørende mindre sager.
- At forsvarsadvokaterne slipper for selv at udvikle brev/formular vedrørende salærindstilling, og ikke behøver bekymre sig om, hvorvidt det nu er de aktuelt korrekte satser de anvender.
- At der skabes fuld transparens i forhold til hvilke dele af salærindstillingen, som retten ikke anser for "passende".
- At der kan indbygges logiske kontroller til kontrol af tidsanvendelse, fængselsbesøg m.v.
- At der over tid vil blive opbygget et nyttigt datagrundlag, der bl.a. vil kunne påvise hvem der beskærer, hvem der bliver beskåret, hvad der beskæres og hvor meget der beskæres.
- At systemet formentlig vil kunne sammenkobles med udbetalingssiden, så et af retten i systemet godkendt salær automatisk fører til udbetaling til pågældende forsvarsadvokat og bogføring hos rette politikreds.

5 Advokatrådets tilsyn med advokater i Danmark

Advokatrådet fører tilsyn med advokater og deres autoriserede fuldmægtige⁸. Advokatrådet er benævnelsen for Advokatsamfundets bestyrelse. Advokatsamfundet udgøres af alle danske advokater.

Advokatsamfundet havde pr. 1. juli 2017 registreret 6.245 advokater, heraf 4.744 advokater fordelt på 2.018 advokatvirksomheder, og 1.501 advokater ansat i andre virksomheder. Siden 1. juli 2015 er antallet af advokater steget med godt 3%, hvoraf ansatte i andre virksomheder end advokatvirksomheder bidrog mest til stigningen (+9%).

Advokatrådet udarbejder endvidere vejledende retningslinjer for god advokatskik kaldet "de advokatetiske regler"⁹, der skal afspejle Advokatnævnets og domstolenes praksis. På områder hvor praksis ikke er afklaret, udtrykker de advokatetiske regler Advokatrådets opfattelse af god advokatskik til vejledning for advokater og offentlighed.

Finder Advokatrådet, at en advokat ikke har handlet i overensstemmelse med de pligter stillingen medfører, kan Advokatrådet indklage den pågældende for Advokatnævnet. Advokatrådet har også mulighed for at indkalde pågældende advokat til en kollegial samtale. Ved grove overtrædelser, der kan medføre frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed m.v., kan Advokatrådet endvidere iværksætte et kollegialt tilsyn.

5.1 Organisering

Advokatrådet har nedsat en række udvalg¹⁰, f.eks. til at arbejde med et retsområde eller til at tage sig af efteruddannelse, tilsyn m.v. Udvalgsstrukturen bestemmes af Advokatrådets formand, som også afgør, hvem der skal være formand for udvalgene.

Tilsynsopgaven er placeret hos Regel- og tilsynsudvalget¹¹, som dermed er det udvalg, der bl.a. skal sikre, at advokaters adfærd er i overensstemmelse med god advokatskik. Konstaterer udvalget, at advokater ikke overholder reglerne, meddeles dette til Advokatrådet, der beslutter om en sag skal indbringes for Advokatnævnet.

Den praktiske udførelse af tilsynsvirksomheden varetages så vidt vi har forstået hovedsageligt af pt. 5 personer ansat i Advokatsamfundet.

5.2 Gennemførelse

I de senere år har tilsyn været udført dels på skriftligt grundlag men primært ved besøg i advokatvirksomhederne¹² - alt afhængigt af, hvad der er vurderet at være mest hensigtsmæssigt i den givne situation.

For tilsynsvirksomheden foreligger ikke et egentligt planlægningsdokument godkendt af Advokatrådet, der angiver omfang, indhold og prioriteringer vedrørende indsatsen i en kommende periode. Derimod er tilsynsvirksomheden og resultaterne heraf regelmæssigt på dagsordenerne for møder i Advokatrådet, hvorved der efter det os oplyste i praksis følges op på den faktiske af Regel- og tilsynsudvalget gennemførte tilsynsvirksomhed.

5.2.1 Tilsyn på skriftligt grundlag herunder anmodning om redegørelse

Tilsyn på et skriftligt grundlag omfatter f.eks. advokaternes pligtmæssige indrapportering vedrørende klientkontomidler, men omfatter f.eks. også indhentelse af en redegørelse fra en advokat vedrørende et forhold, som har givet Advokatrådet mistanke om, at pågældende advokat kan være i konflikt med god advokatskik eller lovgivningen i øvrigt.

⁸ Retsplejeloven kap. 15

⁹ Vedtægt for Det Danske Advokatsamfund, § 31

¹⁰ <http://www.advokatsamfundet.dk/OmAdvokatsamfundet/Advokatraadet/Udvalg.aspx>

¹¹ <http://www.advokatsamfundet.dk/OmAdvokatsamfundet/Advokatraadet/RegelTilsynsUdvalget.aspx>

¹² Jf. notatet "Gennemgang af tilsynsområderne" tilgængeligt her <http://www.advokatsamfundet.dk/Advokatregulering/Tilsyn/Tilsynsbesog.aspx>

5.2.2 Udkørende tilsyn

Det udkørende tilsyn blev introduceret for at gøre tilsynet mere smidigt, for at begrænse tidskrævende skriftlig behandling, for at give advokaterne mulighed for at få vejledning lokalt, og for at skabe et samarbejde mellem Advokatsamfundet og den enkelte advokat. Det udkørende tilsyn er endvidere en konsekvens af Advokatsamfundets tilsynsforpligtelser efter hvidvaskreguleringen, der kræver "inspektioner" hos advokaterne.

Det udkørende tilsyn omfatter kontrol med de særlige forhold/krav, der gør sig gældende vedrørende:

- ▶ Obligatorisk efteruddannelse
- ▶ Forsikring og garanti
- ▶ EU advokater
- ▶ Advokatselskaber
- ▶ Interessekonfliktreglerne
- ▶ Hvidvaskområdet
- ▶ Prisoplysningsreglerne
- ▶ Almene oplysningsforpligtelser
- ▶ Anvendelse af advokattitlen

Advokatvirksomheder, der udtages til tilsyn, modtager brev fra Advokatsamfundet med opfordring om at aftale tidspunkt for tilsynsbesøg inden for fire uger¹³. I brevet angives, hvad man kan forvente af besøget, og hvad Advokatsamfundet vil lægge vægt på. Herudover vedlægges et tilsynsskema, der bruges under tilsynsbesøget.

Advokatsamfundet oplyser, at et tilsynsbesøg normalt varer mellem 1 og 2 timer, dog lidt længere tid på kontorer der beskæftiger sig med straffesager (jf. afsnit 5.2.4) og sager omfattet af hvidvaskreglerne¹⁴. Fra Advokatsamfundets sekretariat deltager en medarbejder. Advokatfirmaet bestemmer selv, hvem der skal deltage fra firmaets side. Under mødet gennemgår man de emner, der fremgår af tilsynsskemaet, men der er også mulighed for at drøfte andre spørgsmål. Advokatsamfundets medarbejder noterer konklusionerne fra mødet i tilsynsskemaet, der afslutningsvist underskrives og kopieres til advokatvirksomheden.

En del kontrolhandlinger udføres på virksomhedsniveau, mens f.eks. tilsyn vedrørende hvidvaskområdet og vedrørende prisoplysningsreglerne foregår ved at udtage og kontrollere typisk 5 tilfældige af advokatvirksomhedens sager. Obligatorisk efteruddannelse kontrolleres stikprøvevis blandt de ansatte i advokatvirksomheden.

Hvis alle forhold ikke har været i orden, vil det som oftest blive aftalt, hvordan forholdene rettes op og inden for hvilken frist. Det kan f.eks. dreje sig om, at advokatvirksomheden skal have udarbejdet eller opdateret retningslinjer vedrørende interessekonflikter eller hvidvask, eller at oplysninger om ejerforholdene i et advokatselskab skal indsendes til Advokatsamfundet.

De særlige handlinger vedrørende forsvarsadvokater er omtalt i afsnit 5.2.4.

5.2.3 Risikobaseret tilsyn og ekstraordinært tilsyn

Ved siden af det ordinære udkørende tilsyn, kan Advokatrådet foretage tilsynsbesøg på særligt grundlag.

Det risikobaserede tilsyn blev introduceret i 2016 og skulle fokusere på "klienternes risiko". Det risikobaserede tilsyn er herefter rettet mod advokater, hvor der er bekymring for advokatens håndtering af klientmidler. Det risikobaserede tilsyn kan således være grundet den årlige klientkontoerklæring, eller på oplysninger modtaget fra f.eks. andre advokater, klienter eller retterne. Det sædvanlige tilsynsskema suppleres i så fald af et skema vedrørende tilsyn med klientkontoforholdene.

¹³ <http://www.advokatsamfundet.dk/Advokatregulering/Tilsyn/Tilsynsbesog.aspx>

¹⁴ Jf. artikler i Advokaten nr. 8, 2017

Ekstraordinært tilsyn kan gennemføres, hvis Advokatrådet har modtaget oplysninger, som giver anledning til at undersøge eller drøfte bestemte forhold med advokaten.

Der foreligger ikke noget særligt arbejdsprogram for et ekstraordinært tilsyn, hvis indhold i sagens natur vil skulle afpasses de konkrete forhold, der har givet anledning til at indlede tilsynet.

5.2.4 Skærpet tilsyn med forsvarsadvokater

Advokatrådet besluttede ultimo august 2017 at iværksætte et skærpet tilsyn med de advokater, der beskæftiger sig med straffesager. Baggrunden var en række sager i medierne vedrørende forsvarsadvokaters uddeling af diverse markedsføringseffekter i fængsler, afgivelse af urigtige oplysninger til retten med henblik på at opnå højere salær samt afgivelse af urigtige oplysninger med henblik på at opnå beskikkelse m.v.

Omstændighederne førte til, at justitsministeren den 12. juni 2017 udtalte kritik, og i samme forbindelse henviste til, at Advokatrådet havde tilkendegivet, at ville iværksætte en række initiativer med henblik på at styrke det eksisterende tilsyn med advokater. Advokatrådet tilkendegav selv disse hensigter på Advokatsamfundets hjemmeside samme dag¹⁵.

Hos Advokatsamfundet var der i august 2017 registreret ca. 550 advokater i medlemsdatabasen, hvor disse var opført som enten beneficerede forsvarere (ca. 400) og/eller havde angivet strafferet som interesseområde. Advokatsamfundet er opmærksomme på, at der udover forannævnte muligt er flere advokater, der i ikke ubetydeligt omfang beskæftiger sig med straffesager, hvorved Advokatsamfundet skønner, at i alt ca. 10% af alle advokater kan blive omfattet af forsvarertilsynet¹⁶.

Advokatsamfundet angiver, at målsætningen for de første seks måneder er gennemførelse af tilsyn med op imod 150 forsvarsadvokater. Udvælgelsen af forsvarsadvokater vil dels være tilfældig (følger det almindelige udkørende tilsyn) og dels risikobaseret (særskilt udvælgelse af forsvarsadvokater). For at realisere målsætningen vil de fleste advokater blive udtaget efter en risikobaseret tilgang.

Forsvarertilsynet skal efter det oplyste supplere det almindelige udkørende tilsyn ved især at omhandle:

- ▶ Kontorets tilrettelæggelse af arbejdet med straffesager
- ▶ Salærforslag og salærmeddelelse i et antal udvalgte sager
- ▶ Etablering af opdraget i de udvalgte sager
- ▶ Anvendelse af markedsføringstiltag, herunder i fængsler og arresthuse
- ▶ Interessekonflikt og tavshedspligt

Der foreligger et overordnet tilsynsskema, som omhandler ovennævnte emner for tilsynet, og som af de tilsynsansvarlige anvendes til at angive de foretagne observationer m.v. Der foreligger derimod ikke et detaljeret arbejdsprogram for tilsynet, der angiver hvilke specifikke forespørgsler, kontrolhandlinger m.v., der skal gennemføres, henholdsvis er blevet gennemført, ved de allerede udførte tilsyn.

Advokatsamfundet oplyser, at der er planlagt afrapportering af forsvarertilsynet efter 6 måneder i en evalueringsrapport til Advokatrådet, og at rapporten vil blive sendt til Justitsministeriet¹⁷.

5.2.5 Advokatrådets reaktionsmuligheder

Advokatrådet kan efter hvidvaskloven udstede påbud, f.eks. om at iagttage lovens krav vedrørende udarbejdelse af en risikovurdering og interne procedurer. Påbud kan f.eks. også anvendes overfor en advokat, der ikke har efterlevet kravene vedrørende efteruddannelse. Advokatrådet vil typisk indlede en disciplinærsag mod en advokat, der ikke har efterlevet et påbud.

Advokatrådet foretager genbesøg hos en advokat, der ved et ordinært tilsyn i meget ringe grad levede op til reglerne vedrørende kundekendskabsprocedurer (hvidvasklov) og opdrags-/prisoplysning i forbrugersager. Nyt tilsynsbesøg afholdes typisk efter 6-12 måneder, og kan der ikke konstateres væsentlig bedring, indledes en disciplinærsag.

¹⁵ <http://www.advokatsamfundet.dk/Service/Nyheder/2017/kliefiskeri.aspx>

¹⁶ <http://www.advokatsamfundet.dk/Service/Nyheder/2017/tilsyn%20forsvarsadvokater.aspx>

¹⁷ <http://www.advokatsamfundet.dk/Service/Nyheder/2017/tilsyn%20forsvarsadvokater.aspx>

5.3 Sammenfatning vedrørende tilsynsvirksomheden i perioden januar 2015 til september 2017

Advokatrådet angiver overordnet som sin målsætning¹⁸ hvert år at gennemføre tilsyn hos:

- ▶ 10 % af advokatvirksomhederne og
- ▶ 10 % af de virksomhedsansatte advokater.

De planlagte tilsynsbesøg fordeles efter det oplyste geografisk i forhold til antallet af advokater i landets regioner. Inden for hver region er det tilfældigt, hvilke advokatfirmaer og virksomhedsansatte advokater, der udtages til tilsyn.

Advokatsamfundet registrerer ikke de specifikke advokater, der har været omfattet af tilsyn, hvilket også ville være forbundet med vanskeligheder, derved at nogle kontrolhandlinger foretages på virksomhedsniveau og andre på sagsniveau jf. afsnit 5.2.2.

Videre konstateres, at Advokatsamfundets stikprøvevis udvælgelse af advokatvirksomheder til kontrol foretages "med tilbagelægning", dog således at advokater, der tidligere har været udtaget, "fredes" for fornyet tilsyn i en vis periode derefter, med mindre tilsynet gav anledning til anmærkninger.

Advokatsamfundet er grundet foranstående ikke i stand til at oplyse, hvor mange (unikke) advokater tilsynet reelt har omfattet, og der eksisterer ingen formuleret målsætning om, at hver enkelt advokat skal omfattes af tilsyn indenfor et bestemt antal år. Med den nuværende praksis for udvælgelse til tilsyn, er det dermed i teorien muligt for en advokat helt at undgå tilsyn i samtlige år vedkommende praktiserer.

5.3.1 Ressourceanvendelse

De af Advokatsamfundet til tilsynsvirksomheden henførte ressourcer ("årsværk") har i al væsentlighed været uændrede i 2016 og 2017, hvilket er lidt flere end i 2015. I tillæg hertil har de frivillige/ulønnede i Regel- og Tilsynsudvalget efter Advokatsamfundets udsagn formentlig haft en tiltagende tidsanvendelse over perioden, hvilket imidlertid ikke kan belyses/dokumenteres nærmere.

Af indstillingen til Advokatrådet i august 2016 vedrørende iværksættelse af "risikobaseret tilsyn" (jf. afsnit 5.2.3 ovenfor) fremgår, at denne indsats vil blive forsøgt holdt indenfor de eksisterende ressourcemæssige rammer ved at allokere ressourcer hertil fra det "almindelige tilsyn", og at konsekvensen derfor bliver, at der vil blive gennemført færre "ordinære" tilsynsbesøg.

Videre fremgår det af indstillingen til Advokatrådet i august 2017 vedrørende forsvarertilsyn, at også denne indsats - afhængig af intensiteten - forventes at kunne favnes af de allerede afsatte ressourcer til det almindelige udkørende tilsyn. Som konsekvens heraf forventes det iflg. indstillingen, at antallet af besøg hos tilfældigt udvalgte kontorer og virksomhedsansatte advokater, vil blive i hvert fald halveret i det kommende halvår.

5.3.2 Ordinært/(sædvanligt) tilsyn med advokatvirksomheder¹⁹

Advokatsamfundet har oplyst nedenstående tal vedrørende aktive advokatvirksomheder, andelen heraf udtaget til (planlagte) tilsyn og faktisk gennemførte tilsyn (opdateret pr. 25. september 2017):

Udkørende tilsyn	2015	2016	2017
Aktive advokatvirksomheder	1.928	1.711	2.018
Udtaget til tilsyn	197	188	169
Gennemførte tilsyn	161	132	94
% af aktive advokatvirksomheder	8%	8%	5%

Det fremgår således af Advokatsamfundets tal, at planlagte tilsyn i 2015 og 2016 mindst svarer til målsætningen om 10% af advokatvirksomhederne, hvorimod de faktisk gennemførte tilsynsbesøg alene modsvarede ca. 8% af advokatvirksomhederne.

¹⁸ <http://www.advokatsamfundet.dk/Advokatregulering/Tilsyn/Tilsynsbesog.aspx>

¹⁹ Henset til det overordnede formål med EY's undersøgelser er der ikke medtaget tal for Advokatsamfundets tilsyn med advokater ansat i andre virksomheder end advokatvirksomheder. For fuldstændighedens skyld kan dog oplyses, at Advokatsamfundet i den analyserede periode årligt har ført tilsyn med ca. 8% af disse advokater.

Som følge af, at der siden 1. september 2017 har været iværksat særskilt forsvarertilsyn, modsvarer antallet af advokatvirksomheder, der pr. 25. september 2017 er udtaget/(planlagt) til "ordinært" tilsyn ca. 8% af advokatvirksomhederne. Antallet af faktiske gennemførte tilsyn pr. 25. september 2017 modsvarer knap 5% af advokatvirksomhederne.

Advokatsamfundet har videre oplyst nedenstående tal vedrørende øvrige tilsynshandlinger og reaktioner her på pr. 25. september 2017:

Øvrige tilsyn / forhold	2015	2016	2017
Anmodninger om redegørelse	148	131	161
- Klientkontoområdet	123	108	73
- Efteruddannelse	14	4	69
- Øvrige	11	19	19
Ekstraordinære/risikobaserede tilsyn	4	5	1
Kollegiale samtaler	2	4	3
Disciplinærsager advokatnævnet	42	43	44
Politianmeldelser mod advokater	1	0	3

Advokatsamfundet bemærker til tallene i tabellen, at en betydelig del af de 69 anmodninger om redegørelse vedrørende efteruddannelse registreret pr. 25. september 2017, knytter sig til, at registreringsperioden udløb pr. 31. december 2016 for ca. 4.000 advokaters vedkommende.

Advokatsamfundet kan ikke angive nogen entydig forklaring på, hvorfor antallet af disciplinærsager i de første 9 måneder af 2017 (44) er et højere tal end i hele 2015 (42) og hele 2016 (43), men det oplyses, at ingen af disse vedrører forsvarsadvokater og de problemstillinger, der var baggrunden for den undersøgelse, vi er antaget til at udføre.

5.3.3 Forsvarertilsyn (fra 1. september 2017)

Fra iværksættelsen pr. 1. september og frem til 30. oktober 2017 er der af Advokatsamfundet gennemført forsvarertilsyn hos i alt 14 advokatvirksomheder med i alt 20 tilknyttede forsvarsadvokater, heraf ingen med mere end 2 forsvarsadvokater tilknyttet.

De 14 advokatvirksomheder udtaget til tilsyn blev alle tilfældigt valgt blandt de virksomheder, som jf. Advokatsamfundets registreringer fremstår at have forsvarsadvokater tilknyttet.

Der er efter det os oplyste (jf. tillige vores egen stikprøvevis gennemgang af Advokatsamfundets dokumentation) ikke ved de gennemførte tilsyn konstateret kritiske forhold vedrørende de særlige for forsvarsadvokater indførte kontrolhandlinger, jf. afsnit 5.2.4. Som anført samme sted foreligger der ikke et detaljeret arbejdsprogram for tilsynsarbejdet.

De advokater, som Advokatsamfundet siden forsommeren har været i besiddelse af information om, muligt har handlet i strid med god advokatskik eller på anden måde er identificeret ved en risikobaseret tilgang, har endnu ikke været omfattet af forsvarertilsynet. Nogle af disse advokater har modtaget brev med henblik på berømmelse af tilsyn - andre vil modtage brev herom indenfor den kommende tid.

Advokatrådet har ikke oplysninger om udbetalinger af salær og omkostningsgodtgørelse til advokater/advokatfirmaer, og har derfor ikke mulighed for at anvende sådanne oplysninger som en del af risikovurderingen forud for beslutning om udvælgelse til tilsyn.

5.3.4 Øvrige tiltag vedrørende forsvarsadvokater

Som anført ovenfor har Advokatrådet forskellige reaktionsmuligheder, hvis der tilgår oplysninger om, at en advokat kan være i konflikt med advokatreglerne.

I tilknytning hertil appellerede Advokatrådets formand i juni 2017²⁰ til, at alle som måtte ligge inde med oplysninger om mulig problematisk adfærd vedrørende en eller flere advokater, skulle henvende sig til Advokatsamfundet.

Advokatsamfundet har i den forbindelse oplyst, at der siden juni 2017 og vedrørende emnet for den aktuelle undersøgelse, alene er modtaget få henvendelser, og at disse har ført til, at pågældende advokater er anmodet om en redegørelse. I et enkelt tilfælde er forholdet politianmeldt.

²⁰ Leder i Advokaten nr. 5-2017

5.4 Tilsyn med andre

I Danmark føres tilsyn med en række borgere, faggrupper, brancher, myndigheder osv., og kendetegnende for alle er det, at tilsynet omfatter kontrol med, at gældende love og regler efterleves.

Som hovedregel er det sådan, at desto mere betydningsfuld - i bred forstand - en faggruppe, branche osv. er for samfund og offentlighed, desto mere omfattende er lovgivning og regulering, og desto mere kan/bør der føres tilsyn med.

Personer og faggrupper, der har opnået godkendelse/autorisation/certificering efter et specifikt regelsæt, vil typisk regelmæssigt blive kontrolleret (fortsat) at leve op til reglerne, ligesom der oftest er krav om ajourføring og videre-/efteruddannelse.

Visse faggrupper og brancher håndterer og administrerer pengemidler m.v. på vegne borgere, virksomheder eller samfund, og vil så være omfattet af specifikke regler desangående, ligesom de vil være underkastet tilsyn. Det gælder f.eks. advokater, revisorer og ejendomsmægleres efterlevelse af hvidvasklovgivningen.

Vi har ikke foretaget detailgennemgang af tilsynet med alle tænkelige faggrupper, men i det følgende alene sammenfattet tilsynet med godkendte revisorer, som vi vurderer er den faggruppe, der - i hvert fald på visse punkter - er nogen lighed med. De elementer af tilsynet med godkendte revisorer, som vi vurderer også kan bringes i anvendelse overfor advokater, er sammenfattet i afsnit 5.5.1.

5.4.1 Godkendte revisorer

Erhvervsstyrelsen er ansvarlig for det offentlige tilsyn med revisorer og revisionsvirksomheder²¹. Dette tilsyn omfatter kvalitetskontrol af revisionsvirksomheder, og styrelsen kan derudover iværksætte undersøgelser for at påse, at revisorloven overholdes.

Kvalitetskontrollen omfatter en vurdering af revisionsvirksomhedens kvalitetsstyringssystem, samt om revisionsvirksomhederne lever op til revisorlovens krav om uafhængighed og kvalitet, når der afgives erklæringer med sikkerhed²².

I revisionsvirksomheder, der reviderer virksomheder af interesse for offentligheden, udføres kvalitetskontrolbesøg af kvalitetskontrollanter, der er ansat i Erhvervsstyrelsen. I øvrige revisionsvirksomheder udføres kvalitetskontrolbesøg af eksterne kvalitetskontrollanter, der er godkendt af Erhvervsstyrelsen. Hyppigheden af tilsyn afhænger af den vurderede risiko vedrørende revisionsvirksomheden, men er f.eks. hvert 3. år for dem, der reviderer virksomheder af offentlig interesse.

De nærmere regler i forbindelse med kvalitetskontrollen er fastsat i bekendtgørelse om kvalitetskontrol af revisionsvirksomheder.

Erhvervsstyrelsen udarbejder en årlig redegørelse over den udførte kvalitetskontrol, og udsteder ligeledes retningslinjer til gennemførelse af kvalitetskontrollen.

Som afslutning på kvalitetskontrollen modtager revisionsvirksomheden en rapport fra Erhvervsstyrelsen. Rapporten indeholder Erhvervsstyrelsens væsentligste konklusioner fra kvalitetskontrollen. Såfremt der i forbindelse med kvalitetskontrollen er identificeret forbedringspunkter, indeholder rapporten henstillinger til, at revisionsvirksomheden følger op på disse forbedringspunkter. Hvis Erhvervsstyrelsen vurderer, at der er grundlag for at iværksætte en undersøgelse i medfør af revisorlovens § 37, indeholder rapporten oplysning om, at kvalitetsstyringssystemet underlægges en nærmere undersøgelse. Tilsvarende gælder, hvis en eller flere erklæringsopgaver er eller vil blive underlagt en nærmere undersøgelse.

På grundlag af den gennemførte kvalitetskontrol tager Erhvervsstyrelsen stilling til, om kvalitetskontrollen giver anledning til

- ▶ afslutning af kvalitetskontrollen uden yderligere opfølgning, eller

²¹ <https://erhvervsstyrelsen.dk/revision-og-revisorer>

²² <https://erhvervsstyrelsen.dk/kvalitetskontrol>

- ▶ en opfølgende kvalitetskontrol, der skal afklare, om der er fulgt op på henstillinger i forbindelse med kvalitetskontrollen.

Erhvervsstyrelsen kan henstille at den kontrollerede revisionsvirksomhed udarbejder en handlingsplan, der danner grundlaget for den følgende kvalitetskontrol. Handlingsplanen skal indsendes til og godkendes af Erhvervsstyrelsen.

I tillæg til ovenstående er der udarbejdet meget omfattende retningslinjer for kvalitetskontrollen²³, der afspejler dels hvordan forskellige revisionsvirksomheder risikoklassificeres, dels hvordan kontrollen detaludføres.

Yderligere har Erhvervsstyrelsen iværksat en whistleblowerordning, der giver mulighed for anonymt at indberette overtrædelser eller potentielle overtrædelser af revisorlovgivningen m.v.²⁴

5.5 Vurdering af behovet for at styrke tilsynet med forsvarsadvokater

Baseret på de oplysninger vi har modtaget i forbindelse med de foretagne undersøgelser, jf. ovenfor samt tillige det i afsnit 6 anførte, har vi ikke grundlag for at antage, at det skulle være et udbredt problem, at forsvarsadvokater muligt handler i strid med lovgivningen eller de advokatetiske regler. Vi vurderer, at problemet til dato kan henføres til relativt få advokater og relativt få episoder.

Vi kan således konstatere, at det altovervejende er de samme episoder, hidrørende fra perioden frem til juni 2017, der bliver fortalt/genfortalt af forsvarsadvokaterne og af repræsentanter fra domstolene, anklagemyndighed, kriminalforsorg m.v. Det er i den forbindelse vores forståelse, at der fra Advokatrådets side allerede er taget hånd om kendte konkrete sager i form af politianmeldelse, disciplinærsag, eller indhentelse af redegørelse.

Som beskrevet ovenfor har Advokatrådet fra september 2017 iværksat et særligt forsvarertilsyn i tillæg til det eksisterende tilsyn i form af udkørende tilsyn og indhentelse af redegørelser.

Vores vurdering af behovet for yderligere at styrke indsatsen er i det følgende behandlet dels overordnet henset til bl.a. hvordan tilsyn med andre grupper er tilrettelagt samt de ressourcemæssige rammer, dels i forhold til hver af de to hovedpunkter i vores undersøgelse, dvs. vedrørende salærforhold og vedrørende andre advokatetiske forhold m.v.

5.5.1 Vedrørende tilsynet med andre grupper

Advokatens opgaver og rolle i samfundet er vanskeligt (om ikke umuligt) sammenlignelig med andre faggrupper.

Advokaten skal i henhold til de advokatetiske regler bl.a. aktivt varetage og forsvare sin klients rettigheder og friheder samt være klientens rådgiver. Advokaten skal ved sin repræsentation af klienten iagttage fortrolighed samt bevare sin uafhængighed og integritet, herunder i forhold til staten.

Advokaten skal ikke varetage offentlighedens interesser som f.eks. en godkendt revisor, der afgiver erklæring med sikkerhed på f.eks. et årsregnskab.

Denne afgørende forskel mellem en advokats og en godkendt revisors rolle i samfundet er begrundelsen for, at det er Advokatrådet og ikke (f.eks.) Erhvervsstyrelsen, som tilfældet er med godkendte revisorer, der fører tilsyn med advokater.

Man kan diskutere, om hensynet til uafhængighed af staten kan begrunde, at tilsyn med overholdelse af hver enkelt af de for advokater gældende regler, bør ligge i Advokatrådet og ikke hos f.eks. Erhvervsstyrelsen, som tilfældet er for revisorer. Isoleret set kan det være svært at se en reel risiko for, at en advokat ikke skulle kunne agere og fremstå uafhængigt af staten, blot fordi det var (f.eks.) Erhvervsstyrelsen, der førte tilsyn med (f.eks.) efterlevelse af reglerne om efteruddannelse og behørig forsikring og garantistillelse.

Vi finder imidlertid, at der berettiget kan opstå tvivl om en advokats uafhængighed i forhold til staten, hvis den samlede tilsynsvirksomhed flyttes ud af Advokatrådet til f.eks. Erhvervsstyrelsen.

²³ <https://erhvervsstyrelsen.dk/Retningslinjer-for-kvalitetskontrol>

²⁴ <https://erhvervsstyrelsen.dk/anmeldelse-af-overtraedelser>

Samtidig er vi tilhængere af en samlet tilsynsvirksomhed, der i sit virke inddrager erfaringer fra alle tilsynsaktiviteterne, idet f.eks. konstateret manglende efterlevelse af reglerne på et område, muligt er tegn på, at der kan være problemer andre steder, som der bør følges op på. Ved at skille tilsynsaktiviteterne mellem forskellige instanser er der for stor risiko for, at vigtige observationer går tabt, og/eller at advokaten under tilsyn kan udnytte/drage fordel af en uklar opgave-/ansvarsfordeling. I tillæg hertil anser vi en eventuel opdeling af tilsynsaktiviteterne for fordyrende i forhold til det nuværende set-up.

På visse områder finder vi, at tilsynet med advokater kan forbedres ved at inddrage elementer af det for godkendte revisorer gældende, jf. herunder.

Vi anbefaler

- ▶ At udvælgelse til tilsyn sker på en måde, der sikrer, at advokater/advokatvirksomheder udvælges til kontrol med et passende antal års mellemrum, der afspejler risikovurderingen (jf. nedenfor), og ikke kan gennemgå en livslang karriere uden at have været udsat for tilsyn på noget tidspunkt.
- ▶ At der så vidt muligt etableres et grundlag for at kunne risikoklassificere advokater/advokatvirksomheder, herunder ved struktureret indhentelse af informationer fra myndigheder m.v., herunder f.eks. Rigsadvokaten og kriminalforsorgen jf. afsnit 5.5.5 mv., samt vedrørende advokaternes særlige forhold, så tilsynet i højere grad end i dag kan baseres på risici frem for formalia.
- ▶ At der under Advokatsamfundet overvejes etablering af en formel whistleblowerordning, der vil kunne gøre det lettere, anonymt og mere legitimt for klienter, myndigheder m.v. at foretage indberetning af mulig ulovlig/uetisk adfærd, som tilsynet bør følge op på.
- ▶ At der periodisk udarbejdes en samlet plan for tilsynsvirksomheden samt at der efterfølgende udarbejdes en samlet rapport, der passende detaljeret beskriver den faktisk udførte kontrol, sammenfatter konklusioner og beskriver eventuelle iværksatte tiltag som følge heraf.

5.5.2 Vedrørende ressourcer m.v.

Baseret på de af Advokatsamfundet fremlagte statistikker over faktisk gennemførte tilsyn, kan det konstateres, at Advokatrådet i de senere år (2015-2017) ikke helt har nået det målsatte, nemlig at føre tilsyn med 10% af advokatvirksomhederne og 10% af advokaterne ansat i andre virksomheder. De faktiske gennemførte tilsyn modsvarer ca. 8% for begge grupperes vedkommende.

Samtidig kan det, baseret på Advokatsamfundets statistikker, konstateres, at af de i 2017 gennemførte tilsyn (ordinære + forsvarertilsyn) pr. udgangen af oktober 2017, var det alene i 37% af tilsynene at konklusionen var "alt OK". I de resterende 63% af tilsynene er der enten blevet meddelt en frist til at få bragt et/flere forhold i overensstemmelse med reglerne, eller der er aftalt genbesøg. I enkelte tilfælde overvejes indledt en disciplinærsag.

Yderligere konstateres, at antallet af indledte disciplinærsager i 2017 allerede ved udgangen af september måned oversteg niveauet for hele 2015 henholdsvis hele 2016.

På basis af ovenstående - samt det faktum at antallet af registrerede advokater over de seneste 2 år er steget med 3% - finder vi det bekymrende, at Advokatsamfundet efter vores forståelse har til hensigt, at det nyligt etablerede skærpede tilsyn med forsvarsadvokater skal rummes indenfor de eksisterende økonomiske og ressourcemæssige rammer. Ikke mindst idet Advokatsamfundet samtidig erkender, at indsatsen i hvert fald det næste halve års tid vil gå udover den øvrige tilsynsvirksomhed, der derfor også for 2018 må forventes ikke at nå det udmeldte målsatte niveau.

Vi anbefaler

- ▶ At Advokatsamfundet i forbindelse med behandlingen af de anbefalinger, der fremgår af nærværende rapport, samt ved evalueringen af egne erfaringer med de gennemførte tilsyn, revurderer og tilpasser ressourcerne til tilsynsvirksomheden, der pt. fremstår at være utilstrækkelige.

5.5.3 Vedrørende instrukser/arbejdsprogrammer

Vi har af Advokatsamfundet fået forelagt de skemaer, som bliver anvendt i forbindelse med ordinære udkørende tilsyn, det risikobaserede tilsyn samt det nyligt ibrugtagne skema vedrørende det særlige forsvarertilsyn. Vi har forstået, at de praktiske tilsynshandlinger drøftes internt på møder mellem de personer i Advokatsamfundet, som i praksis udfører tilsynene.

Det er vores forståelse, at der ikke herudover foreligger yderligere instrukser eller arbejdsprogrammer for hvorledes de forskellige typer af tilsyn mere detaljeret og i praksis gennemføres. F.eks. er der i skemaet for forsvarertilsyn et punkt "3. Markedsføring", hvor der alene er anført følgende spørgsmål: Anvender kontoret merchandise? Anvender kontoret sociale medier? Anvender kontoret andre former for markedsføring?

I de stikprøvevis gennemgåede skemaer fra allerede udførte tilsyn var disse spørgsmål kortfattet besvaret med et (typisk) "Ja", uden at det var muligt at se hvilke handlinger, der af den tilsynsførende var udført for at nå til konklusionen, herunder om egentlig kontrol var udført, eller om pågældende advokat alene var forespurgt, og den tilsynsførende havde gengivet det modtagne svar.

Vi anbefaler

- ▶ At Advokatsamfundet udarbejder og ibrugtager mere detaljerede instrukser/arbejdsprogrammer for tilsynsvirksomheden, som mere detaljeret angiver de kontrolhandlinger, den tilsynsførende skal gennemføre, og som
 - medvirker til grundighed og ensartethed samt bedre dokumentation for det faktisk udførte tilsyn, men
 - ikke hindrer den tilsynsførendes individuelle vurderinger og tilpasning af tilsynshandlingerne til konkrete omstændigheder.
- ▶ At instrukser/arbejdsprogrammer reflekterer risikovurderingen jf. ovenfor, herunder bl.a. ved at give anvisninger vedrørende antallet af konkrete sager, der udtages og gennemgås i forbindelse med tilsynet.

5.5.4 Vedrørende salærforhold

Vedrørende forsvarsadvokaternes salærer og godtgørelser af omkostninger er det vores vurdering, at de nuværende reguleringsmæssige rammer giver meget begrænsede muligheder for at føre tilsyn, primært fordi

- ▶ der ikke eksisterer nogen pligt for en forsvarsadvokat til at føre et time-/sagssystem, og
- ▶ der ikke eksisterer nogen pligt til at opbevare en (eventuel) til retten udarbejdet salærindstilling, som endvidere ikke pligtmæssigt indgår i bogføringsgrundlaget, samt
- ▶ sagens materiale skal returneres til anklagemyndigheden, når sagen er afsluttet.

Advokatrådets muligheder for systematisk at føre tilsyn vil således fordre en ændring af disse reguleringsmæssige rammer.

Ved at indføre pligt til at føre et detaljeret time-/sagssystem, som for forsvarsadvokaters vedkommende tillige understøtter, at en salæropgørelse kan udarbejdes i overensstemmelse med de fastsatte vejledende takster, vil det blive muliggjort, at der kan føres tilsyn med, at den af advokaten udarbejdede salærindstilling svarer til registreringerne, og at den foretagne tidsregistrering samlet set ikke fremstår åbenbart urimelig. Den tilsynsførende kan imidlertid alene påse, at en salærindstilling er i overensstemmelse med registreringerne - ikke at registreringerne er i overensstemmelse med virkeligheden.

Sammenfattende kan vi ikke baseret på de gennemførte undersøgelser éntydigt fastslå, at hensynet til at kunne foretage tilsyn opvejer den (ekstra) administrative byrde, som (nogle) forsvarsadvokater vil opleve ved indførelse af pligt til at føre et formelt time-/sagssystem.

5.5.5 Vedrørende andre adfærdsmæssige forhold m.v. og adgang til information som grundlag for risikobaseret udvælgelse til tilsyn

Adfærd, der muligt er i strid med lovgivning eller advokatetiske regler, som vi har fået information om, knytter sig i det væsentlige til:

- ▶ Forsvarsadvokaten giver sin klient mindre pengebeløb til cigaretter m.v. eller tager en pizza (eller lign.) med på fængselsbesøg
- ▶ Forsvarsadvokaten uddeler/efterlader reklameartikler (kasketter, trøjer m.v.) ved besøg i fængsler, asylcentre m.v.

- ▶ Forsvarsadvokaten uddeler/efterlader visitkort eller markedsføringsmateriale i fængsler, asylcentre m.v.
- ▶ Forsvarsadvokater lader sig beskikke for senere at medvirke til ombesikkelse til en kollega.

I tillæg hertil bemærkes, at der også er eksempler på "historier", hvor det på det foreliggende grundlag er umuligt at afgøre, om en forsvarsadvokat rent faktisk kan have handlet lovstridigt/uetisk, eller om "historien" er opfundet til lejligheden af en anden indsat/tiltalt, der derved ("går den så går den") ønskede at opnå et eller andet fra sin egen forsvarsadvokat.

For så vidt angår alle de ovenfor nævnte forhold er det vores opfattelse, at der i praksis ikke vil kunne tilrettelægges et tilsyn, der effektivt vil kunne opfange/konstatere sådanne aktiviteter.

Det vil således være utænkeligt, at en forsvarsadvokat skriver pågældende udgifter på sit sagskort, og endnu mere utænkeligt er det, at en domstol skulle godkende sådanne udgifter, hvis de var indeholdt og udspecificeret i en salærindstilling.

Ligeledes er der ikke noget til hinder for, at en forsvarsadvokat kan reklamere for sin virksomhed, og som led heri lade udarbejde markedsføringsmateriale, visitkort samt tillige få fremstillet trøjer, kasketter m.v. - blot det hele anvendes på den rigtige måde. Et tilsyn vil imidlertid alene have mulighed for at forespørge til men ej effektivt kontrollere, hvor og hvordan markedsføringsmateriale er blevet anvendt.

Uagtet ovenstående er det efter vores opfattelse vigtigt, at nævnte forhold fortsat omfattes af tilsynsvirksomheden, derved at det utvivlsomt vil have en præventiv effekt, at den tilsynsførende foretager forespørgsler og gennemfører kontroller på området, ligesom dialog og information på området vil være gavnligt.

Videre bør Advokatsamfundet efter vores opfattelse, i højere grad end det er sket hidtil, gøre brug af den allerede eksisterende mulighed for at gennemføre "ekstraordinære tilsyn", jf. afsnit 5.2.3.

Det er vores forståelse, at denne reaktionsmulighed meget sjældent ibrugtages af Advokatrådet, men at f.eks. de omstændigheder vedrørende forsvarsadvokater, der har ført til de igangværende undersøgelser, netop har sådanne karakteristika, at iværksættelse af "ekstraordinært tilsyn" kunne have været en passende og rimelig reaktion.

Vi vurderer, at det vil have større effekt - både præventivt men også i forhold til rent faktisk at afdække ulovlig/uetisk adfærd - om Advokatsamfundet aflægger ekstraordinært tilsynsbesøg hos advokater, der har bragt sig i søgelyset, og skabt mistanke om brud på advokatreguleringen, fremfor som nu at rette forespørgsler og bede om redegørelser. Hvis tilsynet får oplysninger om, at en advokat (muligt) har handlet i strid med lovgivningen eller advokatetiske regler, er det vigtigt, at tilsynet agerer hurtigt på oplysninger og sikrer eventuel dokumentation, så advokaten kan konfronteres hermed.

Det er i den forbindelse vores opfattelse, at det af Advokatsamfundet iværksatte forsvarertilsyn har været lang tid under vejs, derved at problemområdet har været kendt i længere tid. Først i september er egentlig tilsyn påbegyndt, og der er endnu ikke ført tilsyn hos de advokater/advokatfirmaer, som allerede før sommerferien påkaldte sig opmærksomhed.

En hurtig og effektiv reaktion på et muligt problematisk forhold vil efter vores opfattelse også virke motiverende i forhold til dem, som måtte observere og ligge inden med viden om mulig problematisk adfærd blandt forsvarsadvokater m.fl., fordi de vil kunne konstatere, at der rent faktisk sker noget på baggrund af deres henvendelse.

Det er i den forbindelse vores forståelse, at Advokatsamfundet er i dialog med både Rigsadvokaten og kriminalforsorgen om regelmæssigt at kunne få adgang til information om problematisk adfærd blandt advokater, som kan/bør anvendes som en del af en risikobaseret udvælgelse af advokater, der bør underkastes tilsyn.

Vi anbefaler

- ▶ At Advokatsamfundet fremmer og systematiserer indhentelse af information fra Rigsadvokaten, kriminalforsorgen m.fl. som led i en mere risikobaseret udvælgelse af advokater, der bør underkastes tilsyn, og
- ▶ At Advokatsamfundet i højere grad end i dag gør brug af muligheden for at foretage "ekstraordinære" tilsyn.

5.6 Advokatnævnets sanktionsmuligheder

Advokatnævnet behandler klager over medlemmer af Det danske Advokatsamfund²⁵.

Advokatnævnet er et lovbestemt og uafhængigt klagenævn, oprettet af Advokatsamfundet efter reglerne i retsplejelovens kap. 15. Advokatnævnet er omfattet af offentlighedsloven og forvaltningsloven. Nævnets medlemmer er undergivet lovgivningens regler om tavshedspligt.

Advokatnævnet behandler klager over advokaters salærer og adfærd.

I salærsager vurderes i henhold til retsplejelovens § 126, stk. 2, om salæret er rimeligt. Advokatnævnet kan godkende eller nedsætte salæret. Advokatnævnet er ikke kompetent til at tage stilling til spørgsmål, der allerede er afgjort af domstolene, hvorfor klage vedrørende salær fastsat af retten til en beskikket forsvarsadvokat vil blive afvist.

I adfærdssager (også kaldet disciplinærsager) vurderer nævnet, om advokaten har handlet i strid med god advokatskik. Reglen om god advokatskik findes i retsplejelovens § 126. Hvis nævnet mener, at en advokat har tilsidesat god advokatskik, kan nævnet give advokaten en sanktion. Sanktionen kan være en irrettesættelse eller en bøde på indtil 300.000 kr.

Ved en advokats grove og gentagne overtrædelse af pligterne i medfør af love og regler kan Advokatnævnet frakende advokaten retten - i kortere eller længere tid - til at udføre sager eller forretninger af nærmere angiven karakter m.v., jf. retsplejelovens § 147c.

Vi har rettet henvendelse til Advokatnævnet med henblik på at forstå nævnets holdning til, om der vurderes at være behov for at styrke nævnets sanktionsmuligheder. Advokatnævnet har meddelt, at man anser dette for at være et politisk spørgsmål, som nævnet ikke har nogen officiel holdning til.

Baseret på de informationer m.v. vedrørende mulige problemområder i relation til forsvarsadvokater, som er tilgået os i forbindelse med de gennemførte undersøgelser, finder vi ikke, at der i relation til disse problemstillinger er et behov for at styrke Advokatnævnets sanktionsmuligheder.

²⁵ <http://www.advokatsamfundet.dk/Advokatnaevnet/OmAdvokatnaevnet/Generelt.aspx>

6 Andre forhold vedrørende forsvarsadvokater

Som et integreret led i vore undersøgelser i relation til forsvarsadvokater, herunder vedrørende mulig adfærd i strid med god advokatskik, forsvarsadvokaternes salærforhold m.v. samt Advokatrådets tilsyn hermed, har vi undersøgt, om der kan konstateres andre uregelmæssigheder blandt forsvarsadvokater.

Undersøgelserne er hovedsageligt gennemført ved forespørgsler, herunder til²⁶:

- ▶ Direktoratet for Kriminalforsorgen
- ▶ Rigsadvokaten
- ▶ Danske Advokater
- ▶ Landsforeningen af Forsvarsadvokater
- ▶ Domstolene
- ▶ Advokatsamfundet

I tillæg til hvad der i øvrigt foreligger oplyst, jf. tidligere i rapporten, har vi modtaget oplysninger som antyder, at nedennævnte forhold muligt udgør problemstillinger, som bør undersøges nærmere:

- ▶ Under visse omstændigheder træffer kriminalforsorgen beslutning om, at en indsats ønske om prøveløsladelse ikke kan imødekommes, f.eks. hvis pågældende ikke kan angive sin bopæl under prøveløsladelsen. I nogle situationer indbringes denne beslutning for domstolene. Fra tid til anden sker det, at forhold omkring bopæl bringes i orden, så kriminalforsorgen kan imødekomme anmodningen om prøveløsladelse forinden sagen kommer for retten. Desuagtet har man oplevet, at retsmødet alligevel gennemføres med deraf følgende omkostninger m.v. - muligt alene for at sikre forsvarsadvokaten et forventet honorar.
- ▶ Enkelte dommere har oplevet sager, hvor en forsvarsadvokat for sin klient har ønsket en nævningesag fremfor en domsmandssag, og pågældende dommere har haft vanskeligt ved at se anden mulig begrundelse end at en nævningesag typisk medfører et højere salær for forsvarsadvokaten end en domsmandssag.

Vi er ikke herudover ved de gennemførte undersøgelser, herunder samtaler med ovenstående, konstateret andre uregelmæssigheder blandt forsvarsadvokater end hvad der allerede var kendt, forinden nærværende undersøgelse blev igangsat.

²⁶ Se kildeoversigt i afsnit 7

7 Oversigt over interviewede personer

Som led i informationsindsamlingen er der afholdt samtaler med nedennævnte:

- ▶ Østre Landsret
 - Bent Carlsen, præsident
- ▶ Københavns Byret
 - Søren Axelsen, præsident
 - Gitte Cordes, dommer
 - Knud Erik Schmidt, dommer
 - Malene Welin, kontorfuldmægtig
 - Lena Falk, retsassessor
- ▶ Retten i Lyngby
 - Flemming Schønnemann, præsident
- ▶ Retten på Frederiksberg
 - Christian Lundblad, præsident
 - Niels Christian Baark, dommer
- ▶ Retten i Glostrup
 - Marie Louise Klenow, præsident
 - Henrik Johnsen, dommer
- ▶ Retten i Kolding
 - Vagn Kastbjerg, præsident
- ▶ Retten i Horsens
 - Ingrid Thorsboe, præsident
- ▶ Advokatsamfundet
 - Torben Jensen, Generalsekretær
 - Martin Lavesen, formand for Regel- og Tilsynsudvalget
 - Lars Økjær Jørgensen, Afdelingschef Tilsyn
 - Lise Ravnkilde, Advokat (Tilsyn)
- ▶ Danske Advokater
 - Paul Møllerup, Formand
- ▶ Landsforeningen af Forsvarsadvokater
 - Kristian Mølgaard, Formand
 - Peter Trudsø, Sekretær
- ▶ Advokatnævnet
 - Mette Green van de Ven, Sekretariatschef
- ▶ Kriminalforsorgen
 - Cigdem Bayrak, juridisk fuldmægtig Direktoratet for Kriminalforsorgen
 - Ronni Dahl, enhedschef Institution Bøgestrøm
 - Frits Christensen, Institutionschef, Institution Odense Å

- Anne Grode, Institutionschef, Institution Lillebælt
- Gitte Jørgensen, Juridisk fuldmægtig, Københavns Fængsler
- ▶ Rigsadvokaten
 - Lene Skovsen, Senior anklager
- ▶ Rigspolitiet
 - Kenneth Bak, Specialkonsulent